

JUTRANJE NOVOSTI

NARODNO RADIKALNI DNEVNIK

Vsa vsak dan zjutraj, izvzemi ponedeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/1. — Telefon št. 213

Brzljavi naslov: „Novosti-Ljubljana“

Upravišтво: Marjin trg št. 6. — Telefon št. 44.

Oglaš po tarifu. Sprejemajo se le do 15. ure.

Pisanim vprašanjem naj se priloži znak za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

NRS in demokrati

Beograjski poročevalec »Jutra« vi-
si halucinacije: »radikalna« stranka je
na razpotju, v njeni notranjosti je na-
stal spor, vršijo se borbe za portfelje
in izdelujejo se že načrti za bodo-
čnost...

Ne mislimo toniti v brezplodni po-
jemski glasilo, ki dan za dnevom
predstavlja NRS kot najreak-
cijonarnejšo tvorbo na svetu. To bi pre-
segalo skromni okvir nastopnih odstav-
kov. Ali načelo odkritosti, one možato-
sti, brez katere ni mogoče voditi smo-
trene politike v blagor naroda in drža-
ve, zahteva, da se nekoliko zaustavimo
ob toliko ogrevanem vprašanju: Kako
stoji z Narodno radikalno stranko, kak-
šna je njena politika z ozirom na neka-
kova vprašanja, ki jih smatrajo nekdanji
njeni zavezniki kot kvintesenco celo-
kupne državne politike v njihovem
amislju?

Ni res, da bi obstojale v NRS kakr-
šnekolikšne razlike. Odkar je končala
akcija gospoda Protića s formalnim in
idejnim neuspehom, se v stranki ni po-
javil nikdo, ki bi z diametralnim proti-
stojem rušil temelji oficijelne politike,
kakor jo je inavguriral g. Nikola Pašić.
Toda NRS je velika stranka, in pripro-
sti narodni pregovor pravi: Mnogo
glav, mnogo misli. Politična situacija v
naši državi je že taka, da sili vsakogar,
plasti še poklicnega politika, k globlje-
mu razmišljanju. V parlamentarnih klubi-
h se potem krešejo misli, vsak obraz-
loži svoje stališče, a končno je odvisna
odločitev le od načelne zavesti poslanc-
ev in avtoritete voditeljev, da se ma-
lenkostna nesoglasja izravna. Ta proces
idejnega čiščenja utrjuje vsako po-
litično stranko, ravno tako tudi Narod-
no radikalno stranko, ki je najliberal-
nejši forum za adiskusije o najbolj na-
sprotnjučih si stvareh. Koliko je pisalo
glasilo slovenskih mladincev o nekem
razkolu med dr. Korošcem in dr. Go-
sarjem: Ta primer nam kaže, kako lu-
zorne so bile pobožne želje demokra-
tov: klerikalna stranka je pred volit-
vami preživljala v svoji notranji sim-
ptomatično krizo siloma združenih idej,
in vendar se je o priliki volitev pokaza-
lo, da veliki kader te stranke ni odpove-
dal, nasprotno, izkazal se je naravnost
slabim. Demokrati so se pozneje veselili
Protičeve akcije in si od nje obehali
mnogo strankarskih uspehov. G. Protić
se je politično ponesrečil, a NRS z g.
Pašićem na čelu je izvajala v volit-
vinski borbi tako sijajno zmago, da je
demokratskim prvakom zaprl sapo.

Narodna radikalna stranka se ni bila
nikdar tako enotna, kakor po zadnjem
velikem uspehu njene misli. Demokra-
tske rase o nekem razkolu in druge, iz
zlobe ali nevednosti izvirajoče neresni-
ce izgubljajo slehno trohico verjetnosti
že tedaj, če samo pomislimo, da se tako
mogočena in vladajoča stranka v naj-
odločilnejši dobi njenega razvoja,
usmerjenega proti še silnejšemu raz-
mahu, ne more vsled volje kakega po-
sameznika razjedati na veselje svojih
političnih nasprotnikov. Kar so danes
konzervativci za Anglijo in »bloc natio-
nale« v francoski zbornici, to je NRS
za našo mlado kraljevino: edino upa-
nje v končno konsolidacijo gospodar-
skih in socialnih razmer. Demokratsko
stranko je zadela usoda Lloyd George-
ovih liberalcev, ki so svojo politiko pre-
več obračali po vetru, ki je nastal vsled
svetovno-političnih dogodkov. Polom
demokratske stranke pa je posledica
notranjepolitične slabosti in prevelike
ekspanzivnosti njenih politikov. NRS je
videla kak bolezn, ki je jela razkrajati
bivšo koalicijsko stranko, zato se je od-
ločila hoditi svojo pot. Tega ji ne more
steti nihče v zlo, najmanj pa tisti, ki
resnično ljubi svojo domovino. Ko je
Bonar Law lanski jeseni v Carlton-
klubu razbil koalicijo z liberalci, mu je
ploskala vsa Anglija, ker je bila že
utrunjena lepih besed g. Lloyd Georgea.
Analogni slučaj je naš, ko je g. Pašić
razvezal koalicijske vezi med obema
strankama, uvidevajoč, da je vsak dan
obstoja koalicije nova ovira gospodar-
ske in socialne konsolidacije države.

Narodna radikalna stranka si je že
zakolčila polje svojega političnega in
gospodarskega udejstvovanja. Prvi sad
smotrene politike je stalno naraščajoče
zaupanje inozemstva, ki se vidno izra-
ža v počasnem ozdravljenju naše valu-
te. Po stabilizaciji je prišel porast in
včeraj je notiral naš dinar na curiški
borzi že 6 centimov. Lep uspeh, kate-

Svečana otvoritev zasedanja narodne skupščine.

Sodišče zahteva izročitev poslancev Radića, Sušnika, Šečero, Pušenjaka in drugih. — Izvolitev članov zakonodajnega, finančnega, upravnega, imunitetnega in odbora za pritožbe. — Važen dnevni red prihod. seje.

Beograd, 30. maja. (Z) Danes
dopolodne ob 9.30 se je sestala narodna
skupščina k svojem prvim rednemu
sestanku. Tajnik Kobasica je čital ukaz
o ostavki ministra ver Ljube Jovano-
vića, ki je bil izvoljen za predsednika
zbornice, in o imenovanju ministra za
socialno politiko dr. Ninka Perića za
njegovega namestnika. Potem je pre-
čital dopis ministra pravde dr. Marko-
vića, v katerem prosi narodno skup-
ščino, naj izvoli dva člana v upravni
odbor za izplačilo vojne odškodnine.
Na to se čitajo razne prošnje in pritož-
be, med njimi dopis ministra pravde, v
katerem sporoča, da zahteva sodišče
izročitev poslancev Stjepana Radića,
Antona Sušnika, dr. Slavka Šečero, dr.
Vladimira Pušenjaka, Vujića, dr. Mač-
ka, Predavca, dr. Košutića in dr. Kr-
njevića. Zadnji štirje so obtoženi de-
janj po § 92 kazenskega zakona.

Zbornica preide na to na dnevni
red, to je prečitavanje ukaza o otvoritvi
zasedanja narodne skupščine. Ministr-
ski predsednik Pašić prečita sledeči
ukaz, s katerim se odpravlja narodna
skupščina:

»Mi Aleksander I., po milosti božji
in volji naroda kraljevine Srbov, Hrvat-
ov in Slovencev, na predlog predsed-
nika Našega ministrskega sveta in na
temelju člena 52. ustave ter po zasli-
šanju Našega ministrskega sveta smo
sklenili in določamo, da se seje narodne
skupščine, ki je bila izvoljena dne
18. marca 1923, sklicana z izrednim po-
zivom z našim ukazom z dne 21. de-
cembra 1922 za 16. aprila 1923 odpravi-
jo z 30. majem 1923 s prečitanjem tega
ukaza. Predsednik Našega ministrskega
sveta naj izvrši ta ukaz. Aleksander I.
V Beogradu, dne 30. maja 1923. Pred-
sednik ministrskega sveta Nikola P.
Pašić. Slede podpis ostalih ministrov.

Vsi poslanci poslušajo stoji preči-
tavanje ukaza in vzključajo na koncu: »Ži-
vi kralj!«

Po kratkem odmoru preide narodna
skupščina k volitvi petih odborov, na-
mreč zakonodajnega, finančnega, admi-
nistrativnega, imunitetnega in odbora
za prošnje in pritožbe. Vseh pet obo-
rov se voli hkrati v tajnem glasovanju
z glasovnicami, ki se oddajajo v pet
raznih skrinjic. Opoldne razglasi pre-
sednik Jovanović izid volitev, ki je iz-
pada tako-le:

Za zakonodajni odbor, ki voli 42
članov, je bilo oddanih 232 glasov. Do-
bile so lista g. Marka Gjurlića (radi-
kal) 129 glasov (23 članov), g. Davido-
vića (demokrat) 49 (9 članov), g. dr.
Hohnjeca (klerikalec) 27 (5 članov), g.
dr. Hrasnice (musliman) 15 (3 člana) in
g. Jovana Jovanovića (zemljoradnik) 11
glasov (2 člana), ena glasovnica je
bila prazna.

Mala antanta in Francija.

Beograd, 30. maja. (B) Ministrstvo
zunanjih del je prejelo od našega posla-
ništva v Parizu poročilo, da je franco-
ska vlada izrazila željo, naj bi se ob
prilici prihoda predsednika češkoslova-
ške republike Masaryka vršila konfe-
renca predstavnikov male antante. —
Francija želi, da se na tej konferenci
določi stališče male antante glede no-
vih političnih vprašanj in posebno v
vprašnju problema reparacij.

6 % BONI.

Beograd, 30. maja. (B) Minister
financ je izdelal nov pravilnik o ure-
ditvi izplačila kronsko - dinarskih 6 %
bonov. Poleg specialnega postopka, ki

remu bodo sledili še drugi. NRS se pri-
tem ni posluževala kot vladna stranka
nobene sredstva (borzno-tehničnih
manipulacij, intervencij na inozemskih
denarnih tržiščih itd.), ki naj bi vpli-
valo na tečaj našega novca. Tu vidimo
z vsjo jasnostjo, da nam inozemstvo že
zaupa, ker smatra sedanji režim za
onega činitelja, ki bo rešil poleg notra-
njega problema tudi vsa gospodarsko-
politična in finančna vprašanja države.
Demokrati so danes v opoziciji. Ako
jim gre res za blagor države, morajo

Za finančni odbor, ki šteje 31 čla-
nov, je glasovalo 232 poslancev. Dobile
so lista g. Dobro Mitrovića (rad.) 130
glasov (17 članov), g. dr. Velikovića
(dem.) 48 (6 članov), g. Pušenjaka
(kler.) 22 (3 člana), g. dr. Spaha (musl.)
30 (3 člana) in g. Voje Lazića (zemlj.)
11 glasov (2 člana).

Za administrativni odbor, ki voli 21
članov, je bilo oddanih 233 glasov, in
sicer za listo g. Tajića (rad.) 130 (12
članov), g. Pere Markovića (dem.) 49
(4 člani), g. dr. Hohnjeca (kler.) 23 (2
člana), g. Alića (musl.) 20 (2 člana) in
g. Moskovljevića (zemlj.) 11 glasov (1
član).

Za imunitetni odbor, ki šteje 21 čla-
nov, je bilo oddanih 232 glasov, in si-
cer za listo g. Nastasa Petrovića (rad.)
130 (12 članov), g. Koste Timotijevića
(dem.) 49 (4 člani), g. Kremenarja (kler.)
23 (2 člana), g. Kapetanovića (musl.) 19
(2 člana) in g. Dimitrijevića (zemlj.) 11
glasov (1 član).

Za odbor za prošnje in pritožbe, ki
ima voliti 21 članov, je glasovalo 232
poslancev. Dobile so lista g. Tome
Oraovca (rad.) 130 glasov (12 članov),
g. Rista Jajića (dem.) 49 (4 člani), g.
Brodarja (kler.) 23 (2 člana), g. Alića
(musl.) 19 (2 člana) in g. Vujića (zem.)
11 glasov (1 član).

Potem naznani predsednik Jovano-
vić, da je prejel dva nujna zakonska
predloga, in sicer o naknadnih izred-
nih kreditih in o ustroju vojske. —
Zbornica sprejme z večino glasov nu-
nost teh dveh zakonskih predlogov.

Ob 12.30 je bila zaključena prva
redna seja nove narodne skupščine. Pri-
hodnja seja je sklicana za petek, 1. ju-
nija ob 9 dopoldne z dnevnim redom:
1. Izjava vlade, 2. razprava o zakon-
skem predlogu glede ustroja vojske
in mornarice in 3. volitev dveh članov
v upravni odbor za izplačilo vojne od-
škodnine.

AVDIJENCE PRI KRALJU.

Beograd, 30. maja. (Z) »Tribu-
na« poroča: Včeraj ob 6. popoldne je
sprejel Nj. Vel. kralj Aleksander no-
vega predsednika narodne skupščine
Ljube Jovanovića, danes popoldne pa
celokuno stalno redstvenstvo zborske
ce, ki se je predstavilo kroni...

NAKNADNI KREDITI.

Beograd, 30. maja. (Z) »Novosti«
poročajo: Danes je predložil finančni
minister dr. Stojadinović narodni skup-
ščini zakonski predlog o naknadnih kre-
ditih k proračunu za leto 1922/23. Ti
krediti so potrebni, ker so nekatere po-
stavke v rednem proračunu za leto
1922/23 nezadostne ali pa sploh manj-
kajo.

ga odreja novi pravilnik, se s pravilni-
kom predvidevajo tudi roki za izmenja-
vo teh obveznic in sicer bo to v času
od 1. junija do 1. avgusta.

VPRASANJE BOLGARSKEGA POSLANIKA V BEOGRADU.

Beograd, 30. maja. (Z) »Politi-
ka« poroča iz Sofije: V zmislu novega
razporeda diplomatskega osebja, ki ga
namerava izvesti ministrski predsednik
Stambolijski, bo odpoklican sedanji po-
slanik v Beogradu Kosta Todorov. Na
njegovo mesto pride generalni konzul
Nejkov. (G. Todorov je bil na podlagi
časopisnih vesti odpoklican že najmanj
desetkrat. Op. ur.)

posnemati najnovejšo taktiko angleških
liberalcev, ki so se hočeš — nočeš pre-
orijentirali po lastni uvidevnosti. Danes
so stvarna opozicija, ki podpira vlado
v vsakem vprašanju, na katerem je za-
interesiran britanski narod. Naši de-
mokrati so pa predvsem strankariji, zato
je njihova opozicijska politika vse-
skoz defetistična in ogabna. To pa NRS
ne moti, saj je dosledno prepričana, da
ji žurnalistična kampanja demokratskih
listov ne bo izneverila niti enega
izmed stotisočih zaveznih pristajev.

Nadaljevanje razgovorov paritetne komisije.

Beograd, 30. maja. (B) »Novi
list« poroča iz Rima: V palači Chigi so
bile včeraj dokončane vse priprave za
nadaljevanje razgovorov paritetne ju-
goslovensko - italijanske komisije. Ti
razgovori se začnejo danes, Rimska

»Tribuna« želi, naj bi se ti razgovori
čimprej začeli, ker je to jako potrebno
za Reko. Jugoslovenski delegati s svo-
jimi strokovnjaki so že dospeli v Rim.
Današnja seja je imela samo pripravl-
jalni značaj.

Ugoden položaj vlade.

Beograd, 30. maja. (Z) »Tribu-
na« piše: Rekonstrukcija vlade, ki bi se
imela te dni izvršiti, se je odgodila za
nedoločen čas. To se je najbrže stori-
lo zato, ker še niso določeni vsi kan-
didati za ministrska mesta. Gotovo je,
da stopijo v vlado kot njeni novi člani
poslanci dr. Janjić, Vella Popović, dr.
Kojić in dr. Uroš Desnica. Zadnje be-
sedo ima seveda g. Pašić. Tudi še ni
gotovo, kateri ministri bodo izstopili iz
sedanjega kabineta, ker sta podala

ostavko doslej je minister ver Ljuba
Jovanović, ki je bil izvoljen za pred-
sednika narodne skupščine, in minister
za agrarno reformo Krsta Miletić. V
poslednjih dveh tednih se je položaj
vlade precej učvrstil, vsled česar ne
more biti govora o kakršnikoli vladni
krizi. Čeprav razpolaga kabinet v zbor-
nici le s 130 poslanci, ima vendarle v
zbornici močno večino, ker se ni bati,
da bi prišel Radić v Beograd s svojimi
poslanci.

Razpad federalističnega bloka.

Beograd, 30. maja. (Z) »Tribu-
na« piše: V hrvatskem bloku ne gre
vse tako, kakor bi bilo potrebno. Tudi
muslimani niso preveč zadovoljni s
Stjepanom Radićem, ki se je v zadnjem
trenotku odločil, da ne pojde v Beo-
grad. Razen tega so se začeli bati, da
se jim ne bi Radić pri sporazumevanju

z Beogradom izneveril. Zaradi tega se je
pojaviła v muslimanskih vrstah močna
struja, ki hoče imeti direktni sporaz-
um z Beogradom. Tudi pri skupini dr.
Korošča, ki je doslej čvrsto držala z
Radićem, se opaža neko kolebanje. Po
vseh teh znakih se da sklepati na skoraj-
razen razpad bloka.

Ostanki judenburških žrtev in Iv. Endlicherja v Mariboru.

Maribor, 30. maja. (Izv.) Z oseb-
nim vlakom so nocoj ob pol 8. uri do-
spele v Maribor krste z judenburškimi
žrtvami in zemeljskimi ostanki Ivana
Endlicherja. Pet krst judenburških žrtev
je bilo danes zjutraj ob 6. natoženih v
Judenburgu na osebni vlak, v Gradcu
pa je bila natožena še krsta z Endli-
cherjevimi ostanki. Prevoz je spremlja-
lo pet gospodov, ki so preje odpotova-
li v Judenburg, da oskrbe vse potrebno.
V St. Ilju so žrtvam za naše osvobo-
jenje pripravili prav lep, v srce sega-

joč sprejem. Številno občinstvo se je
poklonilo za svobodo domovine padlim
junakom. Šentiljski župnik je zemeljske
ostanke pozdravil z nagovorom, v
katerem se je z vnešenimi besedami
spominjal sinov našega naroda, ki so
kot prvi morali žrtvovati svoje življen-
je za našo rešitev iz suženjstva. Na
tukajšnjem kolodvoru je bil vagon s kr-
stami postavljen na poseben tir. Že ju-
tri zjutraj se pričnejo krste zaljšati s
cvetjem in zelenjem. V ostalem se vti-
vse po določenem sporedu.

Senzacionalna aretacija v Parizu.

Pariz, 30. maja. (K) Tukaj je bil
aretiran neki Rus, ki je obdolžen vo-
hustva. Aretaciji se pripisuje velik po-
men, ker je ta Rus vodja organizacije,
ki je v vojaških in mornarskih krogih
razširjena. Imel je baje nalogo, sovje-
tom pošiljati poročila o narodni obram-
bi. Za drugega Rusa, ki staneje v Pa-
rizu, pa biva sedaj v Nemčiji, odkoder
pošilja korespondenco in dokumente,
ki mu dohajajo iz Francije, je istotako
izdano povelje za aretacijo.

Pred novo britansko noto

London, 30. maja. (K) Sporoči-
la, ki sta jih izmenjali angleška in sov-
jetska vlada in razgovori, ki so se vr-
šili med njima, opravičujejo pričakova-
nje, da bodo Sovjeti upoštevali angleš-
ke zahteve v malone vseh točkah raz-
zen v vprašanju propagande. Angleška
vlada bo bržkone v kratkem odposlala
noto, v kateri bo izjavila, da morajo
Sovjeti, če hočejo nadaljevati odnošaje
z Veliko Britanijo, izpolniti zahteve an-
gleške vlade v vprašanju propagande
in odpoklicati iz Afganistana oba boli-
ševiška emisarja.

Francija in Nemčija.

Colmar, 30. maja. (K) Zupan
Türkheim je v pozdravnem nagovoru
zagotavljal predsedniku Millerandu, da
so Alzačani pripravljeni, če bi bilo po-
trebno odpoditi germansko točko, ka-
kor so to storili pred kratkim. Mille-
rand je odgovoril: »Tega ne bo treba;
zadostuje to kakor mi delamo jasno in
glasno potrditi voljo Francije, da ne
pusti, da bi se kdo dotikal sadov njene
zmage in to voljo pokonci in mirno
opreti na francosko moč, da bo Nemci-
ja vedela, kaj ima storiti.«

ZEMLJORADNIŠKI KREDITI.

Beograd, 30. maja. (B) V mini-
strstvu za poljedelstvo in vode se pri-
pravlja načrt o zemljoradniških kreti-
tih, ki ga je bila izdelala komisija še za
časa, ko je bil minister g. Pucelj. Načrt
zakona pride pred ministrski svet v
proučevanje, vlada pa ga bo predložila
narodni skupščini.

Madžarsko vprašanje.

Pariz, 30. maja. (Z) Reparacijska
komisija objavlja izjavo, po kateri ni
mogoče predvideti, kdaj se bo rešilo
madžarsko vprašanje. Za sedaj se pro-
učava način kontrole, ki naj se naloži
Madžarski, ko dobi inozemsko posojilo.
V krogih reparacijske komisije se na-
glašja, v nasprotju z madžarskimi vesti-
mi, da nikakor ne more predstavljati
sklep komisije v madžarskem vpraša-
nju kompromisne rešitve. Francija ni
za časa razprav v komisije skušala
pripraviti male antante do tedaj, da bi
se odrekla svojim zahtevam po vojni
odškodnini, ki jo ima dobiti od Madžar-
ske. Ko se je razpravljalo o tej zadevi,
so zavezniki soglasno ugotovili, da je
Madžarska bogata agrarna dežela in da
se njen položaj nikakor ne da primer-
jati z avstrijskim. Italija in Anglija sta
tudi formalno izjavili, da se njuni pred-
logi ne smejo smatrati kot moratorij
Madžarski, čeprav se v njih ne omenja
vojna odškodnina.

POLKOVNIK VASIČ OPROŠČEN.

Beograd, 30. maja. (Z) »Politi-
ka« javlja: Včeraj je vojno sodišče na-
daljevalo razpravo proti polkovniku
Mijodragu Vasiću, bivšemu predsedni-
ku komisije za izročitev vojnega mate-
rijala na Dunaju. Na podlagi izpovedb
prič je prišlo sodišče do zaključka, da
polkovnik ni zagrešil dejanj, katerih je
obdolžen. Zato ga je vojno sodišče
oprostilo in mu naložilo le, da plača so-
dne stroške.

Današnje prireditve.

V Ljubljani.

Drama: Zaprt.
Opera: Zaprt.
Kino Ideal: »Ukleti Holandec«.
Kino Tivoli: »Počasna smrt«.

V Mariboru.

Narodno gledališče: »Skrijančkov čar-
i«. Kuponi.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:
Tekoči teden: lekarna Bohinc na Rimi-
ski cesti in Loustek pri Zmajevem mostu.

Svobodnemu narodu!

Velika in sveta ura ti bje, o narod, ki si še včeraj jedva vedel, da si; v okrilje tvoje grude, v zaščito tvoje hvalečnosti, v objem vsevečnega tvojega češčenja se vrača pepel mučnikov, ki so s krvjo svojih moških src zapisali, da boš!

Ko je bila tvoja beseda zasramovana in tvoje ime psovka v ustih tvojih trinogov; ko je tisočletni jarem davil polet tvoje duše in ves tvoj časni razmah; ko so Habsburgi premišljeno znova tvoje izbrisanje s površja zemlje — v tistih kletih dneh, o narod, je označil šibki dijak Ivan Endlicher s svojimi tovariški evanĝelji tvojega vstajenja in poveljanja v solnce jugoslovenske svobode. Kakor v nobeni drugi, so gorele v njegovi nezlovoljivi duši besede našega pesnika - preroka:

Največ sveta otrokom sluši Slave!
Tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti voljo vero in postave;
ak' pa naklonijo nam smrt bogovi —
manj strašna noč je v črne zemlje krili,
kot so pod svetlim solncem sužnji
dnovi!

Potrđil jih je z daritvijo svojega plemenitega življenja: obojen kot veleizdajnik, je umrl v ječi, v Gradcu, sredi viharja svetovne vojne.

V besenju tega viharja, o narod, ko so bile tvoje oči izjokane od žalovanja za dragimi, žrtvovanimi za tebe, in tvoja usta suha od kletev nad krvo-lomom avstrijske tiranije; ko so gore iz vojnih lastnih robskih kosti zaslanile prestol vekovnega sovraza in ni bilo zate ne kruha ne pravice več na tvojih fastnih tleh: — v tistih dneh groze in obupa je vstala zate peščica tvojih junaskih sinov. Polk »kranjskih Janezov« je v Judenburgu poteptal zastavo nasilja in obrnil puške proti Avstriji; zapoje hrabrosti svojih teklenih src, je hotel korakati na čelu revolucije v deželo, kjer si ti, narod jugoslovenski, zdaj »prosto voljo vero in postave«. Podlegel je premoči. Avstrijska tigrice se je nalokala tvoje najboljši krvi. Pet silnih src so raztrgale madžarske kroglice, pet silnih duš je vzletelo na morišču k zvezdam tvoje boljše bodočnosti. Poginili so zate, narod, in tvoje odrešenje je bilo njihov krvavo zapčaten testament. Z mučeniško svojo smrtjo so izpričali pred svetom in pred zgodovino tvojo voljo, da si vladaš sam; poslednja njihova misel je plamenela nad teboj, ko si stopil iz teme suženjstva v beli jugoslovenski dan Svobode.

Dolgo so spali v mrzli tuji zemlji. Tvoja hvalečnost, narod, jim je sedaj postala v rodni tleh. V soboto, dne 2. junija jih sprejme materinska gruda, nad katero bo vekomaj sijala čast njihovih imen.

Nikoli narod, te ni ljubil nihče tako, kakor te je ljubil Ivan Endlicher; nikoli, pa naj ti hrani bodočnost še toliko zmag, ne bodo umirali tvoji sinovi slavnejše od ustrlečencev, ki se vračajo iz tujine. Kadar pokliče Domovina nas ali naše potomce, bomo izpolnjevali zgolj njen posvečen ukaz; judenburški levi pa so palj zanj po zapovedi svoje lastne moške časti, poginili so brez ukaza, v borbi zoper vso vesoljno Avstrijo!

Pridi narod, da se pokloniš kostem tujakov in mučnikov, ki bodo večno tvoja svetinja in tvoje zemlje najdragocenejša last!

V Ljubljani, dne 30. maja 1923.

Odbor za prenos kosti Ivana Endlicherja,

Odbor za prenos kosti judenburških žrtv.

Francoske številke in belgijski predlogi,

Od našega stalnega pariškega dopisnika.

NOVA KONKRETNA PONUDBA NEMČIJE? — GOSPODARSKA SANACIJA ANGLIJE. — BELGIJSKO-FRANCOSKA DISKUSIJA GLEDE PORUHRJA. — TEŽNJA KONTINENTALNIH SIL PO REALNI POLITIKI.

Dr. A. P. Pariz, koncem maja.

Če bi hoteli razvoj velike evropske politike v zadnjih tednih označiti z enim samim geslom, bi morali reči: Proč s teorijami, splošnimi formulacijami, zato pa raje praktičnimi, konkretnimi predlogi. Bolezen bolnika, ki se imenuje Evropa, je stopila že v tako nevaren štadij, da morajo zdravniki ob postelji nemudoma prenehati z znanstvenim opazovanjem, ker je treba v naglici napisati recept za hitro in zanesljivo učinkujoče zdravilo, sicer bo obžalovanja vredni pacient izdihnil še med njihovo teoretično razpravo.

Nemška nota, ki jo je poslal g. Cuno zaveznikom dne 3. maja, je imela še eno napako: bila je polna raznih razmotiranj in formulacij, primanjlovala pa ji je do okostja ostro orisanih in takoj pojmljivih predlogov. Ponujena vsota 30 milijard je bila v Parizu načelno zrela za diskusijo, toda plačilni modus je bil tako nejasen, da so nad njim zmajevali svoje glave najboljši zagovorniki sporazuma. Še slabše je bilo z garancijami, ki so Francozu mnogo važnejše nego ponujena vsota. Splošna formula, po kateri jamči nemška industrija za plačevanje, je brez vsake vrednosti. Francija hoče pozitivno obveznost, izdatnih garancij. In Nemčija je najbrže razumela: tudi v francoskih krogih prevladuje mišljenje, da bo nova nemška ponudba glede števil in garancij kolikor mogoče konkretna. Noben državnik, ne Poincaré in ne Baldwin, se ne bošta smela odpovedati v tem slučaju resnemu študiju tako sestavljene ponudbe.

Angleški politiki se ne more nikdar očitati, da se je v občeivanju z ideologijami obnašala preveč strmežljivo. Beseda o »praktičnem Angležu« gre daleč preko trgovskih navad tega naroda. Obdarjen z gotovostjo, stoletno tradicijo in podedovano zmoglostjo, se znajde angleški politik vedno v pravem položaju, pred praktično rešitvijo. Po vojni je napravil Lloyd George le ono samo izjemo. To pa radi tega, ker so se v njegovi glavi prenatgale razne kombinacije, ne da bi bile mogle dozoriti. Danes pa ima Anglija največje praktične na krmlju. Njegovo najboljšo delo še sploh ni bilo omenjeno: Dogovor z Zedinjenimi državami, tikajoč se angleških dolgov. Izmed ostalih sil je igrala samo Anglija »fair play«: poštna likvidacija vojne. Kljub poldrugemu milijonu brezposelnih in davčnim bremenom, ki jih ne čutiš niti v premaganih deželah Evrope, je realni trgovec onstran kanala vzela veliko breme mirno na svoja ramena: brez romantike, brez sentimentalnosti, brez fraze. Kratkoterminalno iz potrebe, koncedirati neljubim dejstvom. Predhodnik in prvobojnik za to politiko je novi premijer, Stanley Baldwin.

Izredno velike važnosti je obširni dokument, ki ga je ravno izročil belgijski poslanik v Parizu. Ta dokument se bavi predvsem z različnimi reparacijskimi načrti, ki so jih izdelali Bonar Law, reparacijska komisija in Nemčija v zadnjih 5 mesecih. Belgija jih skuša preizkusiti na njih uporabnost. Spominjam se še, da so na minulih konferencah ravno jegulasti belgijski ministri reševali poostrene konflikte z izvrstnimi kompromisi. Belgijski politiki, ki so produkt dveh kultur, so že od nekdaj

imeli genjalno lastnost izravnati protislova in nivalirati splošne ideje tako, da se jih je moglo spraviti v okvir praktične rešitve. Zakaj naj bi ne pozikisili to metodo i v sedanjem konfliktu? Z modrim razumevanjem dejanskega položaja razmotriva belgijski dokument celo ruhrsko podjetje in skuša dobiti iz trnjevega cveta vsaj nekaj medu. Veliki problem se glasi: »Kako naj se industrijsko področje, kljub nadaljnjemu pasivnemu odporu nemškega prebivalstva, spremeni v produktivno zastavščino? V zastavščino, ki naj vrže več, nego uniči?« Danes prepelejo dnevno 20.000 ton koksa in premoga preko Rena. To je samo na sebi lep rezultat. Toda zaloge na ležiščih se vidno manjšajo in novega premoga se izdatno ne nakopije več. Kaj pa potem, ko bodo ležišča prazna? Ali bo področje najintenzivnejšega dela izgledalo, kako kaka pokrajina na mesecu, ali kot zgoreli krater, silno, grozno polje mrličev?

To so dejstva in Belgija hoče imeti jasnosti. Kakšen cilj si mora postaviti ruhrska politika? Brezdvomno sporazum z Nemčijo. Francija pravi: Pred pogajanjmi mora prenehati pasivni odpor Nemčije. Nasprotniki se ne morejo grupirati okoli zelene mize, dokler še zunaj grme topovi. Nemčija pa odgovarja: Pasivni odpor je naše edino in zadnje orožje. Ako ga damo iz rok, potem se nahajamo tam, kjer smo bili l. 1918. Izročeni bi bili na milost in nemilost sovražniku, ki hoče naš pogin.

Ali se tu res ne more najti srednja linija, rešitev, ki bi računala z dejstvi? Morda se bo našla, a najti jo bo treba, sicer bo Evropa končala v kaosu. Francija je že govorila nekaj o »nevidni zasledbi«: Le-ta bi odvzela ekspedicijski čist vojaški značaj, ki seje samo sovražstvo in poziva k odporu. V Nemčiji so mnenja, da bi se v tem slučaju pasivni odpor zlomil. Nato bi se lahko vršila pogajanja, ne da bi obe stranki popolnoma opustili svoje dosedanje stališče.

Francija je v složno začudenje sveta narekovala v zadnjem času same številke. Izborna metoda za sporazum z nasprotnikom. Nekateri številke se dozevajo na prvi pogled naravnost brezupne. G. Louis Dubois, poslanec in departementa Seine, in bivši predsednik reparacijske komisije, je v parlamentu na podlagi vsestranskega in obširnega gradiva samih števil dokazal, da je došla Francija do 31. decembra 1922 od Nemčije zavsem (v gotovini in v dobavah) l. 779,745.000 zlatih mark. Od te vsote je treba odtegniti takozvane predjudnje v Spa-u, ki znašajo l. 843 milijonov 196.000 zlatih mark. Prejemki Francije od Nemčije so torej tako malenkostni, da jih skoro nič ni. In ravno ta brezupna kombinacija vsebuje dober nauk: rešitev Evrope je iskati v sporazumu; v odkriti solidarnosti vseh narodov. Vojne rane so tako globoke, da jih more začeti le solidarno delo vseh. Preteklost je bila polna samih zmot: bodočnost jih mora popraviti.

V zadnjem času so bili storjeni že prvi koraki. Iluzije se razblinjajo, a realna dejstva stopajo v ospredje. V Ameriki so započeli demokrati volilno kampanjo z geslom: Pomoč umirajoči Evropi, katere truplo bi mogli ookužiti ves svet. V Angliji je zgrabil najtrežnejši človek za vajeti...

Stojan Smiljanić:

Socijalne razmere v Srbiji pred ustanovitvijo Narodne radikalne stranke.

(Konec.)

Po krimski vojni se je pojavilo v Srbiji veliko pomanjkanje denarja. Gospodarsko vprašanje so začeli na vse strani preračevati. Vsak je hotel najti zdravilo za to zlo.

Vlada je bila prisiljena, da je nastopila proti oduhu s drastičnimi ukrepi. Pod vplivom mož, ki so pozneje osnovali NRS, je narodna skupščina sklenila ustanoviti veliki kreditni zavod, ki bi rešil kmeta očividne gospodarske propasti.

1862. leta je izšel zakon o upravi fondova. Ta zavod je upravljaval vse dotadanje javne fondove, razen tega tudi pupilarni in depozitni fond, ki so ga do tedaj upravljala samo sodišča.

Z zakonom je bilo odredeno, da se s tem zavodom otvori poljedelski kredit, toda z Upravo Fondov se ni moglo to popolnoma doseči. Kmetje se teh zavodov niso posluževali, kakor se je splošno pričakovalo.

Poslovanje Uprave Fondova je nekoliko zgrešilo svoj cilj in sicer radi tega, ker se niso osnovalne podružnice v celi državi, ampak je bilo vse koncentrirano v Beogradu, torej v središču, ki je bilo za kmeta predač in nepristopno.

Da bi si pa kmet vendar opomogel, se je izdal leta 1871 drugi zakon in sicer o okrožnih hranilnicah, toda tudi te niso dosegle svoje svrhe. Oduhu so še nadalje izemali siromašen in nezashiten narod.

Knez Miloš je še leta 1836 odločil, da se nikdo na kmetih ne sme zadolžiti na hišo, dvorišče, dva vola in kravo. On je hotel, da na vsaki način reši kmeta od popolnega propada.

Z zakonom iz leta 1865 je bilo odredeno, da se nihče ne more zadolžiti na gotovo površino zemlje, katero je narodna skupščina leta 1873 še povečala. Na ta način ni mogel hišni gospodar, če tudi bi hotel, prodati te površine zemlje in s tem upravitelj družino, ki je bila s temi zakoni vsaj nekoliko zavarovana.

S tem je pričelo gospodarsko vprašanje zanimati celo srbsko javnost in to je največja zasluga NRS. Narodna skupščina, ki je videla, da je srbski kmet čeravno svoboden, vendar siromašen, je uvidela, da je prvi pogoj za narodni napredek gospodarska neodvisnost srbskega kmeta, kakor je javno izrazil Svetozar Marković in njegovi pristaši. Radi tega je bilo vse njihovo delovanje usmerjeno v tem smislu.

Vsa srbska javnost se je pod vplivom bodočih radikalcev uverila, da je vsemu temu kriv birokratski upravni sistem in celo oni, ki so ta sistem upeljali in videli v njem edino rešitev Srbije, so bili na jasnem, da je treba ta sistem ukiniti in popolnoma odstraniti.

Organizacija NRS.

Oblastni zbor v Mariboru.

V Mariboru se je vršil v nedeljo dne 27. maja t. l. oblastni zbor, kojega so se udeležili predstavniki vseh 15 srezov. Razpravljalo se je o organizaciji po celi in obširni mariborski oblasti, o tisku in še posebno o težnjah in željah posameznih srezov v gospodarskem in političnem oziru.

Razpravljalo se je tudi o nujnosti uradniške pragmatike in tozadnega zvišanja plače kakor tudi o drugih nuj-

Celo najkonservativnejši elementi v državi so zahtevali, svobodnejšo in enostavnejšo upravo, zahtevali so, da se ukinejo okrožna načelstva in sodišča itd.

Pojavi se potreba po realnih naukih, tehničnih visokih solah. In kakor se je preje pričakovalo rešitev od strani pravnikov, so sedaj pričakovali rešitve od strani tehnikov in narodnih gospodarjev. Poljedelstvo je napredovalo, osnovala se je poljedelsko - gozdarska šola itd. Z isto naglico, kakor so se prej osnovali uradi in poklici, so sedaj rastle banke in hranilnice itd. 1869. l. se osnuje »Prva Srbska Banka«, 1870. pa »Kreditni Zavod«, pozneje »Prva Beograjska Zajednica« »Smederevska Banka« itd. V tej dobi je nastopil Svetozar Marković, prvi teoretični in prorok Narodne radikalne stranke. Okoli sebe je zbral mlade ljudi in se pričel z njihovi boriti proti birokratizmu. Birokratizem je smatral za največje državno zlo. V tej borbi je šel tako daleč, da je javno naglašal in pisal, da ga je treba sploh ukiniti, ne samo poenostaviti.

Marković je šel s svojimi tovariši med narod, videl je, da je narod živa sila, ki more Srbijo obnoviti in dati življenje in moč, ki je državi nikakor niso mogli dati Rističevi birokrati in Grašanihova aristokratska inteligenca.

Prepojen z duhom ruskega socializma, idejami Aleksandra Hercna, Cerniševskega, Dobroljubovega, Pisarevega in Bakunina, je Marković pričel v Srbiji proslati novo vero. Ljudstvo ga je poslušalo in v kratkem času je dosegel pri njem velik vpliv.

Svojo veliko osebnostjo je Marković vplival na vse srbsko javno življenje, dal je nove smeri socialnemu, kulturnemu in političnemu življenju Srbije. On je brez dvoma najmrakantnejša osebnost novejšega časa v celem našem narodu. To mu priznava celo njegovi idejni nasprotniki.

Marković je proglasil idejo samouprave. Država se mora upravljati s pomočjo zadrug in samouravnih občin. Formalno se ni natančno izjavil, kako bi se moralo to urediti, da bi bolje funkcioniralo.

Na temelju Markovićevih idej sta ustvarila dva odlična organizatorja in agitatorja, dva praktična moža, Narodno radikalno stranko. Ta dva moža sta Pera Todorović in naš današnji ministriški predsednik Nikola Pašić, ki sta takoj pričela s svojim delom glede ureditve socijalnih razmer v državi in glede gospodarske osvoboditve kmeta, v trdnem prepričanju, da je to prvi pogoj za vsako delo in napredek naroda.

Rezultati, ki jih je NRS v tem smislu dosegla, ne spadajo v naš predmet. K temu se povrnemo v posebnem članku.

nih zakonih ter se je sklenilo, da se tozadevno mnenje obrazloži glavnemu odboru v Beogradu in svrhu nujne intervencije pri vladi. Obravnavali so se pa tudi slučajji glede uradnikov, ki so celo v uradnih poslopih ali v službi brez potrebe in naravnost na provokatoričen način žalili državo, sedanjo vladu in posamezne funkcionarje kakor tudi Srbe samo radi tega, ker so radikalni ter se je sklenilo posvetiti tem slučajem čim večjo pažnjo.

Po poročilih iz posameznih srezov se strankina organizacija širi zelo razveselivo, ker prihaja polagoma podeželsko prebivalstvo na realno pot rešničnega dela v blagor narodu in državi. Zborovanje se je zaključilo z odposiljativjo brzoavnega čestitanja k slavi Triglavskega pešpolka št. 40 v Ljubljani in pešpolka št. 39 v Celju in da se stranka oficijelno udeleži pogrebnihi svečanosti judenburških žrtv v Mariboru in Ljubljani.

Laško.

V ponedeljek dne 30. aprila 1923 se je konstituirala v Laškem krajevna organizacija NRS, ki šteje 36 članov in že tudi prav pridno posluje. Izvolil se je za načelnika gosp. Blaž Zupanc, brivski mojster, za odnamečnika pa g. Rudolf Čelinsk, delavec. Odborniki so gosp. Ivan Rozman, židarski mojster, Fran Fasswald, trgovec Anton Lindner, krojač in Fran Schweiger, davčni kontrolor. V našem industrijskem kraju je pričakovati za našo stranko veliko številno zvešnih pristašev. Od merodajnih činiteljev pa prosimo, da nas v naših zahtevah po možnosti podpirajo.

Dopisi.

— Slovenska Bistrica. Učiteljsko društvo za slovenobistriški okraj obhaja dne 2. junija t. l. v Studencih pri Polčanah 50 letnico svojega obstoja. — V Sv. Marjet nad Slov. Bistrico je na večer dne 29. t. m. obstrili tamošnji veleposelnik Blaž Pernat, po domače Povh, svojega pastorka Pavla Korena, ko sta se bila poprel, kakor že večkrat radi različnih naspotstev sprela. Pernat je oddal s samokresom kar 6 strelov, ki so pa k sreči vsi zadeli v levo roko. Koren je s svojim krupnim očetom pogosto ravnal surovo.

Pismo prijatelja iz Paradiža.

Koliko je devic, ki so še v svojega življenja dneh bile v zvezi z nadzemskim svetom! Tudi pobožne misli in puščavniko so radi obiskovali blaženih ter jim razodevali skrivnosti in jim pomagali z nasveti. Jaz sicer nisem devica in ne menim, da puščavniko mi pa vendar ne manjka mnogo. Morda se me je ravno zato spomnil moj blaženi prijatelj Janez Trpin, in mi dovolil, da sem v samotnih sanjah smel brati tole pismo:

Dragi moj Tone Zemljan! Zdravje in srečo ti želim v imenu tistega, ki nas vodi, vlada in ohranjuje. Kar imaš bridkosti, naj izgine, kakor megla telesnega življenja, kadar jo obseje smrti skrivnostna luč.

V Tvojih pismih je bilo mnogo človeškega, zato se hočem potruditi in tudi jaz govoriti s kolikor mogoče človeško besedo, da ne bo moja govorica našla v Tvoji duši zaprti vrat.

Karkoli delaš, dragi moj Tone, delaj v imenu svoje vesti in ne vprašaj gospoda na levi in ne veljaka na desni po vrednosti svojega dela. Oni te namreč nikdar ne bodo sodili po Tvoji čeni, ker nimaš resnice v srcu. Njihove besede so puhle in njihove misli se kopijejo v močvirju.

Ako premišliš to, pogledi doma okrog sebe in boš videl in razumel marsikaj. Pisal si mi pri prijliki, da znate v Sloveniji zelo veličastno in spoštljivo spremiti trupla mrtvih k počitku, jaz pa ti povem, kje koretni ta običaji. Je namreč med vami zavistil toliko, da brat ne privoščil bratu mesta na solnco. Kdor pa je toliko mešan, da ga je dobrih ne samo sebi, ampak tudi svoji

bližnji in svojim potomcem, se ga zбоji hnavska srenja in pade na kolena pred njegovim prahom. »Poglejte ga, kako je bil velik!« kriče, da bi odvračili oči-stotih od sebe in v hipu nepazljivosti smuknili na splošno mesto, ki ga je zapustil pokojni praznega. To je vaša pijačeta!

Tudi vernost vašo, si hvali in Ti moram v tem oziru pritrđiti. Res je med vami mnogo vere. Nekateri verujejo, da je Bog na prodaj in hočejo z ničevrednimi darili oprati svoje farizejstvo. Drugi verujejo, da je Bog kakor zaljubljena deklica, ki ji lahko govoriš o ljubezni in zvestobi, ki si ravnokar vstal s postelje vlačine. Tretji verujejo, da je Bog kakor otrok, ki ga lahko potolažiš z bleščajočo obleko, četrti mislijo, da je Bog glasnik našljia, pohlepa in krutosti, pa mu v čudni svoji veri hočejo služiti na ta način... Jaz pa ti pravim: vsa ta vera je krija la Boga zopna, bal, neko skrbnemu kmetu osat. Ne išči je in ne hodi v plene mreže, da ne zapraviš blaženosti, ki ti jo nudi zavest, da si po svojih lastnih močeh delal vedno po svoji vesti.

Se tole naj ti povem. Pri vas iščete orehov, pa se tepete za ničevredne lučine. Čemu ne sežete po jedrhi, ki bi vam bila močna in tečna hrana, medtem ko vam lučine povzročajo samo bolečine? Šaj ni važno, kakšno ime nosi, kdo, ki živi v vaši hiši, ime je samo pomožna, palica, ki jo potrebuje slabotni človeški spomin. Poglavitna je globoka, resnična in iskrena notranja zavest, da je vsak, kdor biva v vaši hiši, vaše družine polnovreden član, dožan skrbeti za bjen blagor, vedno in povsod, ne samo tedaj, kadar sije solnce, ampak tudi v burnih dneh in temnih nočeh, ne samo tam, kjer mu ta skrb koristi, ampak tudi tam, kjer mu škodujejo. To je namreč skrivnost domovinske ljubezni, da človek zatre svoj požrešni »jaz« in dela za vse, ki žive in trpe okrog njega. Pri tem delu ni važna, da li nosiš belo, rdečo, ali pisano obleko, ampak da vodi tvoja

dejanja toplo in čuteče srce. Zato ostane vse vaše delo zidanje na pesku, dokler ne postavite mojih besedi v temelj vaše zgradbe.

Ostalo je ničevno. Vprašanja, kako naj se kateri zvija, kako naj kihne, kadar ga prah poščegeta po nosu in druge take »važnosti«, ki nekaterim med vami ne dovoljujejo počitka, prepustij njim, otrokom megle in balončkov, ki z njimi deca rada se igra.

Kadar Ti bo najhujše, se zopet oglašim, dolej pa pomeni, da tudi v Paradižu ostal Ti zvest je Tvoj

Janez Trpin.

Izginil je sen, besede, pa še venomer žive pred mano. To lažba dobrodošla so mi v teh dnevih malodušja in omahovanja. Morda jih bo še kdo poslušal s pridom... Bog daj!

Tone Zemljan.

Iz prosvetnega življenja.

— Umetnostna razstava Matije Jamine in Ivana Zajca v Jakopičevem paviljonu se odpre v petek, dne 1. junija ob 10. uri dopoldne.

— Ljubljanska opera. Letošnje sezono odlikuje poleg raznih drugih dobrih lastnosti, katere bomo ob zaključku skušali ugotoviti tudi ta, da je uprava poskrbela za gostovanje raznih opernih pevcev in pevok drugod, je pa ta način posvečila reporter in privabljala publiko k večjemu posetu gledališču. Med najlepše take večere štejeemo gotovo gostovanje g. Josipa Rjavca v »Tosca«. Ne samo zato, ker smo mogli po dolgem času zopet priljubljene pevce pozdraviti na našem odru, še več

za to, ker je njegov nastop magnetično uplival na ves ansambl, da se je igralo in pelo animirano kot redkokdaj drugače in je predstava ostavila v vseh poslušalcih globok, neizbrisen vtis. Da se g. Rjavcu najbolj prilagajajo partije v italijanskih operah, je znano. Njegov prikljuplj, kultiviran glas je v Puccinijevih sladkih, melodioznih arijah blestel, dosegel pa tudi v dramatičnih momentih popolno zmago. Publika je gostja navdušeno pozdravljala, v zadnjem dejanju celo na odprti seči. Njemu ob strani je bila vseskozi silajna »Tosca« gđ. Zikove, z njo vred pa občudovanja vreden zlasti v II. dejanju g. Balaban. V okviru omenjenih izvrstnih moči bi bil v viogi cerkovnika spadal g. Betetto, ki je pa žal bolan. Gđ. Zikovi (katere najboljša kreacija je Tosca), so poklonili v priznanje krasen šopek. Veselimo se nadaljnjih gostovanj g. Rjavca.

— Ljubljansko gledališče. Za danes napovedana operna predstava »Madame Butterfly« odpade, vsled nenadne obolevosti gosta-gosp. Bouras. Uprava obvešča abonente E, da jim nadomesti to predstavo v prihodnjem tednu z napovedanim gostom. Prodane vstopnice ostanejo v veljavi. Danes zvečer sta oba gledališča zaprta. Dnevna blagajna prodaja vstopnice za petek — Rigoletto, soboto — Tosca z gostom Rjavcem.

— Koncert »Zveze godbenikov« je izvrstno uspel. Obisk je bil zelo številan, občinstvo z izjavami zadovoljno. — Koncertna sezona je pri kraju.

— Mladinska predstava osnovne šole Mladika (Podmizdek Rdečega kriza). — Osnovna šola Mladika priredi v dobrodelne namene dne 5. junija ob 6. uri zvečer pod vodstvom gđ. Grošeljve v dramskem gledališču M. Grošeljve praviljčno igro »Dve Marički« z godbo, pejem in plesom.

Janez Nadloga:

Andrej Ternouc, reliefna karikatura iz minulosti.

»Dobili boste konje in dve slugi, ki vaju odvedeta in spremita do morja. Tam bosta čakala, da se vkrcate. Ako želite nazaj v Ljubljano, lahko potujete preko Trsta. Ako se ne motim, ste bili prvotno itak namenjeni v Trst.«

»Da,« sem dejal v veseli nadi, da se je tako srečno končala moja blodnja.

Nato me je gospodična odvedla v mojo sobo, kjer sem pobral svoje stvari in veselega srca zapustil iz nesrečni prostor.

»Predno odidete, prisrčite, da bo ostalo v vašem srcu zakopano vse, kar ste videli gorja tu pri nas!«

Prisegel sem, potem sva šla v spodnje prostore, kjer sem počakal do večera. Ko se je znožilo, je stopila gospodična na dvorišče in me poklicala k sebi.

»Pri petih ranah Kristusovih vas prosim, gospod, povejte mi, kaj vas je po vaših mislih rešilo Satana, da ni planil tudi v vas, k oste pili duha mojega brata. Jaz sem namreč sama čisto brez moči pod ognjem njegovega pogleda. Vem vse strahote, ki jih počenja, pa nimam toliko moči, da bi bežala. Vsa sem otrpla, kadar slišim povelje iz njegovih ust, ko pa ste se me bili danes dotaknili, sem se hipoma zavedla in dobila oblast nad seboj. Iz tega sklepam, da morate biti v posebni milosti božji in vas v tem trenutku prosim pomoci.«

Njene prelepe oči so se orosile in v srce se mi je zasmilila tisti čas.

»Gospodična,« sem ji dejal, »po mojih mislih je moja največja moč molitev svetega Pahomija, ki mi jo je dala na pot moja prebлага nevesta. Ta molitev me je že nekajkrat rešila hudega in je bila tudi sedaj gotovo tisti močni ščit, ki me je z vašim ljubeznivim sodelovanjem rešil hudega.«

Gospodična je globoko vzdihnila. Videl sem, da takorekoč z obraza sem ji bral, kako iskreno si želi mojega krepkega leka. Zato sem dejal:

»Gospodična, ako vam more z božjo pomočjo krepka molitev kaj pomagati, vam jo rad izročim.«

Solze so ji polzele po licu, ko je sprejela ta dragoceni dar. V zameno mi je dala ona zvenečo popotnico, ki sem jo seveda rad in prav hvaležno sprejel. Še roko sem ji poljubil v slovo, potem pa sem zaježdi lepega, črnega konja. En sluga je jezdil pred menoj, eden za menoj, oba zastavna in močno oborožena, da se nam ni bilo treba bati hudega na poti.

VIII.

Noč je bila temna in počasi in previdno smo jezdili navzdol po hribu. Konji so morali biti zelo vajeni poto. Stopali so varno in trdno, da sem čisto lahko predel svoje misli. Zelo me je mikalo izvedeti kaj natančnejšega, kje sem prebival, toda moja dva spremljevalca sta mi odgovorila na vsa vprašanja samo to, da bomo jutraj že pri morju. Ni mi torej kazalo drugega nego razgovarjati se v srcu s samim seboj in iz nadlog minulosti črpati nauke za bodoče dni. Čudno se mi je zdelo, kako je bilo sploh mogoče, da me je bil obsedenc tako strašno zapeljal. Sele zdaj, ko je bila grenkost takorekoč izpita, sem jel spoznavati, kako pregrešno je bilo moje početje. Tudi sem uvidel, da je bil samo pogled Satanov, ki me je bil tako omamil in mi vzel vsako razsodnost. Spomnil sem se sedaj, ko sem bil rešen iz njegovega območja, da pravzaprav ne vem nobene podrobnosti s pota tja. Trudil sem se in brskal na vso moč po spominu, da bi spoznal, doklej sva bila z gospodom Carcharijem potovala s počto in kdaj in kje sva počili dobila konje in kako sva sploh prišla na tisti grad, toda bilo je vse zastoni. Moj spomin je bil popolno zavrt v temo in sem mogel spoznati sarko veliko moč peklenskega poglavarja. Spomnil sem se, kolikokrat sem slišal, da je zlodej presleplil tega ali onega, česar si pa nisem bil nikdar mogel prav predstavljati in razumeti. Zdaj mi je bilo seveda vse to jasno in sem v srcu hvalil Boga, ki me je tako milostno rešil iz objema hudčevega.

Premišljeval sem tudi tiste sanje, ki sem jih imel, ko sem se bil namazal s Polonim mazilom. Čim dalje sem mislil, tem bolj sem bil uverjen, da sem takrat v sanjah res gledal med drugimi tudi gospoda Carcharija in njegovo lepo in blago sestro.

O takih mislih mi je hitro minevala noč, ko pa je jutraj dahnila zarja na nebo, sem zagledal gladino morja.

»Na mestu smo,« sta rekla moja dva spremljevalca. »Ako me vse ne vara,« je pripomnil prvi, »so vetrovi ugodni in bo gospod lahko še danes odpotoval.«

Imel nisem res prav nobene skrbi in spremljevalca sta mi preskrbela prav vse, kar je bilo treba. Bila sta videti zelo spretna in takih poslov vajena. Tudi sta bila zvesta in me nista zapustila preje, dokler nisem sedel na ladji, namenjeni v Trst. Kraj mi je bil tu, vendar nisem maral nič več izpraševati, kje sem. Po eni strani sem bil uverjen, da mi ne bo nihče povedal, po drugi pa mi je bilo zdaj tudi vseeno, ko sem slišal, da bom lahko kmalu v Trstu. Tako sem se torej vkrcal, spremljevalca sta me še prav lepo priporočila, potem pa sta se vrnila, a mi smo odjadrali.

Ko sem enkrat spoznal, da je samo voda pod nami in nebo nad nami, se me je jel lopotati strah. Ves čas sem priporočal svojo dušo Bogu in se mi ni čisto nič ljubilo govoriti. Občudoval pa sem mornarje, ki se menda počutijo na vodi boljše nego na suhem. Prepevali so, skakali semtertja in opravičili svoje posle tako brezbržno, kakor da hodijo po vrtu. Zame se niso dosti brigali. Tupatam me je kateri vprašal, kako mi ugaja vožnja ali kaj podobnega. Polagoma so se jim potem zresnili obrazi in predno sem se jaz prav zavedel, smo imeli uvihto. Potegnili so jadra, jaz pa sem se goreče priporočil svojem patrnu v varstvo. Metalo nas je nekaj časa semtertja, valovi so pljuskali in tako se mi je zdelo, kakor da sta se spoprijela jezero nebo in razpenjeno morje. Še to vem, kako so jeli kričati mornari, potem pa nič več. Zavedel sem se šele tu pri očeti jezuitih v Moščenicah. Povedali so mi, da se je ladja ponesrečila, da so me dobili na obrežju, kamor so me vrgli valovi, da so me pobrali ribiči in prinesli semkaj, kjer me je zdravnikova modrost sicer spravila k zavesti, a me bo božja milost najbrže kmalu poklicala k sebi. Ob skalah se mi je razbila v levem kolenu kost in v kri je prišel strup, ki bo kmalu razdeljal mojega telesa moč.

Jeza brata Deodata in njegove matere Polone pojde torej v klas. Ne bom več videl Magdalene. Bogu sem bil namenjen in Bog me zdaj tirja. Bil sem mu res nezvest in ne vem, kakšen bo moj odgovor. Želim pa, da pride to pisanje po moji smrti v Ljubljano, kjer ga naj bere uboga Magdalena, da me ne bo po krivem preklinjala, ko jo obidejo slabosti. Berejo naj ga tudi čisti očetje jezuiti, da vidijo, kako je mladi svet izpostavljen stoterim zankam in nakanam. Naj mi izprosijo milost pri Bogu, ki mu kličem v teh težkih trenutkih trpljenja:

»In manus tuas, Domine, commendo animam meam! V tvoje roke, Gospod, izročam svojo dušo.«

— KONEC. —

Lister.

Vsem p. n. trgovcem in konfekcionarjem se priporočam za nakup moškega in ženskega sukna, posebno listra, katerega imam v vseh kvalitetah in barvah po najnižjih tovarniških cenah v zalogi v Ljubljani, Dunajska cesta št. 65

Z odličnim spoštovanjem

A. DULAR, manufaktura en gros in komisijnska zaloga
trdka
Stlassny & Schlesiger v Brnu.

Poslovodja

za parno žago in tovarno pohištva, več korespondence in knjigovodstva, le prvovrstna, lesno-strokovno izvežbana in samostojna moč, se sprejme. Spričevala, reference in pogoje na naslov:

Mariborska lesna industrija, Maribor.

AVTO-MATERIAL
VSAKO-VRSTNI
KROGLIČNA: LEZIŠČA
SPECIJALITETE
NOVOSTI
J. GOREC
LJUBLJANA
PALAČA LJ-KRED-BK

Inseriraj

koder hočeš, nikjer ne bodeš imel onega uspeha katerega ti nudijo

MALI OGLASI

v „Jutranjih Novostih“

MALI OGLASI:
Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para. z davčino vred.

Malo posestvo,

ki meri okoli 2 orala z villi podobno hišo s obokano kletjo, 3 sobami in kuhinjo, napredaj. Poleg prečno poslopje z močno prelo in preno priprav, gospodarsko poslopje, bley za dvoje govedi, vvinjak, poleg hiše vrt, lep vinograd, sadonosnik in park. Nahaja se na lepi legi, 3 minute od kolodvora Poljčane, 10 minut od cerkve in šole. Cena po dogovoru. Vprašati je pri: Ambrož, kmetiči konsum. Pekel pri Poljčanah.

Trapist sir

hišebovi 1 do 150 kg — kg Din 30 — poštom od 5 kg gore šalje Mlekarna Sunja.

Stroj za lomenje kamna

rebljeni, ali v dobrem stanju, ki proizlaja 1 — 2 m² na uro, potreben pogon 1 1/2 — 2 1/2 HP. Kupimo. Pomdne je poslati na naslov: „Samoborka“ d. d. industrija umetnega kamna, Samobor pri Zagrebu.

Proda se

več dobro ohranjenih moških oblačil, klobukov in čevljev po zmerani cen, istotam se prodajo tudi en umivalnik. Dvorni trg št. 1/1 nadstr. levo od 10—14 ure.

Mali umetni mlín

na dobri vodi se išče v najem s nekoliko zemlje ali pa s kako malo hišo, pripravno za trgovino na prometnem kraju na Štajerskem. Ivan Ivanuš na Lesnol 6 p. Ormož.

Mehanična streljana

(Schlesshalle) s stanovanjskim vozom, orodjem itd. se ugodno prodaja. Resni reflektanti naj se obrnejo na naslov: Anton Kopecky, Mehanična streljana, Ljubljana, Tivoli.

Gospodična

poučuje klavir mladiše začetnice. Naslov v upravi lista.

Vrtni stole

zložljive, bukove, dobavlja francoz vagon Borovnica po 60 — Din komad stolarska A. Kobi, Borovnica.

Blazine, žima

morska trava. Peter Kobal Kranj, Glavni trg tvornica vseh vrst blazin in žime in morske trave, modroce na persih. Specijalna trdka za izdelovanje klubgaritur. — Najbližje cene! — Najsolidnejši izdelki! — Zahtevajte oferte in cenike!

Krasno letovišče!

Letoviščni pension Büttner v sv. Lovrencu pri Mariboru s krasno lego na Pohorju. Voda za plavanje. Tople kopeli. Prostor za tenis. Električna razsvetljava. Meseca junija in septembra znižane cene. Prospekti proti pošiljati znak za 2.— Din.

Modra galica,

angleške provenienice, 98-99%, brezkonkurenčne kakovosti in po zmerani cenah ima v zalogi zastopnik družbe Val Jurman Celje, Breg 25, Slovenija.

Trgovski vogelni lokal

v središčni mesta v zelo prometni ulici se odda v najem z novim. Ponudbe pod „Dobra trgovina“ na upravo lista.

Hiša

enonadstropna, za vsako obit priprava, blizu glavnega kolodvora v Mariboru, električna moč in luč, vodovod, velik vrt za zelenjavo, se za Din 188.000 takoj prodaja. Stanovanje takoj na razpolago. Franc Marinič, trgovec, Maribor, Kacijanarjeva ulica št. 17.

Deklica

iz boljše hiše z boljše šolsko naobrazbo se sprejme kot vajenka v trgovsko hišo, kjer bi posejala premisljalo šolo in bi imela priliko se temeljito v pisarniških poslih izvežbati. Znanje jezikov prednost. Ponudbe pod: „Čo dobro porabljava, cela oškrba v hiši brezplačno.“

Trgovino,

dobro vpeljan in mešan blagom in opremo v središčni mesta Maribora — pozeje tudi stanovanje — se prodaja. Dopisi pod „Ekstistenca“ na podružnico „Jutranje N. osti“, Maribor.

Inteligentno,

zanesljivo dekle želi primernega mesta. Cenj. ponudbe pod šifro „Brez doma“, na upravo lista.

La imperial sir

4 dučeta poštom franco dučet Din 20.— šalje Mlekarna Sunja.

Trgovski pomočnik

vešč spicerijske, galanterijske in manufakturne stroke želi službe. Gre tudi kot potnik. Ponudbe na upravo lista pod „Agilen“.

Več umetniških slik

se radi odpotovanja ceno prodaja. Naslov v upravi lista.

Hiša

trinadstropna v središčni mesta Ljubljane se takoj prodaja. Polze se: Križevniška ul. št. 7/II

Led

se izdaja vsaki dan 7³⁰ zjutraj v Hotelu „Slova“, Dunajska c. 2

Meblovano sobo

lepo, v središčni mesta oddam s 1. junijem. Kje, pove upr. lista.

Prazne sode

vsakovrstne, dobro ohranjene, pretrolejske, ojaške, kupim. Sprejemem vsako množino. Ponudbe pod „Sodi“ na upravo lista.

Stanovanjska hiša

v dobrem stanju s 4 sobami, nad 10 orlov zemlje, 15 minut od Maribora se prodaja. Za kupca stanovanje na razpolago. Cena 270.000 K. Dopisi Studenci pri Mariboru, Zriškega ulica št. 1.

Sena

20 vagonov po ceni 550.— K za 100 kg, franco Sladojevci, prodaja Gjurro Sladojevci, p. Slatina.

Fotoaparati nov

13-18 dvojni anastigmat; zračen vse potrebščine se prodajo po ugodni cen. Naslov v upravi lista.

Prva jugoslovanska tvornica žaluzij, roletov, lesenih in jeklenih kapek **G. Škrbič, nasl.**

Braća Vidaković
Zagreb, Illica br. 40
Telefoni: 4-92, 22-10.

izdeluje vse vrste roletov, kakor: jeklene, lesene, platnene, pletene, rešetke, solnčne plachte in vse dele za iste.

Zahtevajte cenike in proračune!
:: Iščemo zastopnike ::

O. BERNATOVIC
LJUBLJANA
MESTNI TRG 5

Narejene obleke za moške za ženske za otroke Kožu-hovine Trikotaža

BERSON

Berson je in ostane najboljša kvalitetna znamka. Varuje čevlje, cenejši in trpežnejši je od usnja. Od vašega čevljarja zahtevajte, da Vam pritrudi Berson gumi podpetnike in gumi podplate.

Trgovci, pozor!

Proda se enonadstropna hiša v Mariboru s trgovskim lokalom, s velikim vrtom, 15 minut od kolodvora s stanovanjem. Cena ugodna. Ponudbe pod „Trgovska hiša“, na podružnico „Jutranje Novosti“, Maribor.

Najstarejša špedicijska trdka v Sloveniji
R. RANZINGER, Ljubljana - Jesenice
Špedicijska pisarna
Podjetje za prevažanje blaga južno železnice. Brzovozni in tovarni nabiralni promet iz Avstrije in v Avstrijo. Podjetje za prevažanje pohištva. — Skladišče s posebnimi kaprtnimi kablinami za pohištvo. Brzjavlj: RANZINGER. Interurban telefon 60.

Zdravilišče Rogaška Slatina
Sezona: Maj — September.
Zdravljenje vseh želodčnih in črevesnih bolezni. — Cene zmerne. — V pred- in po sezoni znatni popusti. — Največja udobnost. — Zahtevajte prospekte. Ravnateljstvo zdravilišča.

Posestniki novih stavb
se vljudno opozarjajo na našo veliko izbiro nižje navedenih predmetov, kateri pridejo pri urejevanju novih stanovanj v poštev in sicer:

Velika izbira preprog vseh vrst iz volne, jute, kokesovega vlakna in linoleja in umetniško izdelanih zastorov na kose in metre. Moketi in gobelini za prevleko otoman in divanov. Platno za rolete in verande. Različno posteljno perilo, kakor rjuhe brez šiva, gradl za žimnice in blazine, pernice, flanelaste in volnene odeje, šivane odeje iz klota, kretona, volne in svile.

Cene primerne! Postrežba solidna!
A. & E. Škaberné, Ljubljana, Mestni trg 10.

Vojne hijene.

Kako je angleški velekapitalizem podaljšal vojno.

V Londonu je izšla pred kratkim knjiga, ki je vzbudila velikansko zanimanje. Spisal jo je britanski admiral W. P. Consett. V njej je pokazal izredno važni vpliv gospodarskih sil v vojni; toda njegova izjava niso samo teoretična, njih podlaga so zgodovinska dejstva iz svetovne vojne. In če je vse, kar piše, istina, potem je to zelo žalostno poglavje iz zgodovine velekapitalizma.

Consett hoče s svojimi izjavami dokazati, da se je vojna zato tako zelo zavlekla, ker so britanski veletrgovci neprestano zalagali Nemčijo z živili in strelivom. Dobesedno pravi: »Če se ne bi bile pošiljale te ogromne količine v Nemčijo, predvsem čez Nizozemsko, bi se bila morala Nemčija mnogo prej udati. Naši rizikanti in nesramni trgovci so podaljšali vojno.«

To svojo izjavo je podprl s točnimi številkami. Gotove vrste blaga je bilo na pr. izvoženega 1. 1915. iz Velike Britanije v Skandinavijo in Nizozemsko 2 milijona kg, med tem ko je izvoz 1. 1913 znašal samo 200.000 kg.

Pomanjkanje živil v Angliji 1. 1917, pravi admiral, je izhajalo iz tega, ker so se prodajala na Dansko, ta jih je pa naprej prodajala Nemčiji. Izvoz mazil

iz Velike Britanske na Dansko je bil 1. 1913 — 150 ton, 1. 1915 pa 500 ton. Izvoz bakra iz Velike Britanije v Švedsko se je bil podvojil, izvoz bakra iz Švedske v Nemčijo potrojil. Leta 1916 je Velika Britanija importirala v Rotterdam 20.000 ton cinkove rude, od tod je bila poslana v zasedeni Liège (Lüttich), kjer so Nemci izrekli kovino iz nje. Kar se tiče niklja, je Anglija med vojno eksportirala v Švedsko (in od tod v Nemčijo) 12 krat več na leto kot v mirnih časih, kositra 5 krat več. Leta 1916 so bila vsa skladišča v Kopenhagenu polna čaja iz angleških kolonij, namenjenega za Nemčijo. O točnosti teh števil se ne sme dvomiti, kajti admiral Consett je bil britanski mornarski atačé na Švedskem, Norveškem in Danskem od 1912 do 1918 in njegova knjiga je plod njegovih lastnih proučevanj. Ta admiral je ena najvišje cenjenih osebnosti britanske mornarice, kateri pripada že od 1. 1884, zato je težko dvomiti o resničnosti njegovih izjav.

Zanimivo bo, kakšno stališče bodo zavzeli zavezniki napram malomarnosti britanske vlade, ki je take stvari dopustila in s tem tudi lastni državi naprtila nepopisno gotje.

Tragedija miru.

Ze štiri leta zahtevajo narodi mir, vlade na ves glas izjavljajo svojo pripravljenost in voljo za mir in nikogar ni, ki ne bi videl v miru in samo v miru rešitev današnje družbe. Toda mir ni bil nikoli tako daleč kot danes, ko so pogledi vseh obrnjeni proti njemu. Zakaj? Smo morda vsi vsi v obsojeni v propast, ne da bi imeli možnosti rešitve? Nosijo morda krivdo možje, ki tavajo po stranpotih in nimajo moči, da bi se vrnili na pravo pot? Zgodovinska usoda je udoben alibi za ignorante, lahka razlaga za preproste, toda ne najde potrditve v zgodovini, ki je skušnja narodov in držav. Zgodovina nas uči, da se je nahajala Evropa že v starih položajih in, da se je iz njih z velikimi napori rešila.

Eden izmed onih redkih, ki objektivno gledajo v odprto knjigo zgodovine je Viljem Ferrero, italijanski publicist. »Tragedija miru« je njegovo najnovejšo delo, v katerem se peča z današnjimi evropskimi razmerami. Ta mož je napisal že leta 1916, da »se bo zmagovalec zgrižl bolan na premaganovo truplo«. Krivi patrijoti so ga tedaj nazvali defetista. Ob izbruhu ruske proletarske revolucije je rekel, da ne prihaja s severa svetla luč novega sveta, ampak tema sveta zrušenega v razvaline. Proletariat ga je tedaj nazval reakcionarja. On pa je nadaljeval svojo pot in meril današnje stanje z merilom zgodovine. Bil je glas vpjočega v puščavi, ki se ni dal zapeljati po optimizmu držav in tudi ne po nenadnem navdušenju mas.

Njegova osrednja ideja je, da je današnja zadrega, v katero so prišle evropske države, posledica zrahljanosti tradicionalnih načel starih in sedanjih, ki so dosedaj vstanavljala zakoniti red narodnih in mednarodnih družb. Človeštvo drvi dozdevno naprej brez ciljev, ker ne pozna nobenega načela ugleda, nobene zakonite norme. »Tragedija miru« vrže nekaj luči v temo sedanjega mednarodnega življenja.

Svet ne najde po Ferreru miru, ker ne slonijo pogodbe, ki bi ga morale štiti, na zakoniti podlagi, na načelu avtoritete in zakonitosti, ki bi garantirale izvršitev. Odkar obstoja človeštvo, so se naslanjale izvršitve pogodb, bodisi na sporazumu sogodbenikov, bodisi na silo ali pa na oboje skupaj. Ker pa je sila jako spremenljiv element, so iskali ljudje v dobah, ko je stal njen kult na višku, nadomestila v stalnih načelih, ki bi bila priznana od vseh sogodbenikov že a priori. Diplomacija šestnajstega in sedemnajstega veka je bila polna posebnih spretnih zapletljajev, ki naj bi izključile pri mirovni pogajanjih dokaz sile. Zapisniki westfalskega kongresa so polni juridično-akademskih razprav. Ko je bila pogodba sklenjena, so jo pogodbeniki spoštovali vsled ugleda nekakega načela, ki ga je smatral tako zmagovalec kot premaganec za neprekršljivo. Ni šlo za fiksno in nespremenljivo načelo, ampak za načelo, ki je tedaj vladalo v evropskem javnem pravu. To načelo, ki ga poznamo od izbruha francoske revolucije, je načelo dinastične časti. Pogodbo so smatrali kot častno zadevo vladarja, ki jo je podpisal. Ščasoma pa je postal vladarjev podpis gola formalnost. Demokratske revolucije so načelo dinastične časti odpravile, postavile na njegovo mesto novo načelo, da se ne more smatrati pogodba veljavna sama iz sebe, ampak v kolikor ne sega v pravice drugih narodov. Radi tega je bila potrebna ustanovitev temeljnih mednarodnih pravic, da bi se izognilo svojeglavnim razlagam kategorisodbi pogodbenika. Od tod štiri najst Wilsonovih točk.

Bile so šele nekaka hipoteza, toda množica je videla v njih rešitev in je pozdravljala Wilsona kot rešitelja. Na podlagi teh točk bi ne bilo težko najti izhoda iz zamotanih poveljnih razmer. Toda diplomacija je šla svojo pot in danes se zvija Evropa iz zagate, v katero je zašla po lastni krivdi. Kakor niso mogle biti rešene zapletene razmere

v letu 1815 brez pomoči in sporazuma s Francijo tako so bila pogajanja v letu 1919 obojena v pogubni nered brez pomoči in sporazuma z Nemčijo. Morali so ojačati in pomagati nemški republikli, do katere so pokazali manj sovršstva nego proti nemški monarhiji, tako kakor je bila koalicijska iz leta 1814 trda napram Napoleonu, in mila z Ludvikom XVIII. Toda kljub temu so zmagovalci iz leta 1919 vsilili pogodbe s silo in niso upoštevali sporazuma. Mirovni pogajanj niso smatrali kot vzpostavitev evropskega ravnotežja, ampak za sredstvo kaznovanja centralnih držav. Tako nimajo današnje pogodbe nikake solidne opore. One nimajo okostenele juridične strukture diplomacije 18. veka, niti diplomatskih tradicij vladarskega ugleda in tudi ne evropskega ravnotežja 1815 leta in končno ne priznajo niti načel najnovejšega javnega prava. To pa radi tega ne, ker priznavajo vse države samo ona načela, ki se skladajo z lastnimi ambicijami in željami. Ostane torej samo sila.

Imajo zmagovalci iz leta 1919 dovolj moči, da lahko izvršijo mirovne pogodbe? Ze januarja 1918 je Ferrero opominjal, da je večna zveza med Italijo, Francijo, Angleško in Zedinjenimi drža-

vami le prijeten sen. In danes lahko vidimo, kako nestrpno čuvajo poedine države svoje zasebne interese. Antanta, ki je bila v stann dobiti vojno, ne more vsvariti in zasigurati miru. Zmagovite države so si prilastile protektorat nad svetom. To je pa prevelika država, da bi jo mogli današnji protektorji vladati. Zato nimajo niti sposobnosti, niti potrebne moči. Pogodbe niso imperijalistične, ampak lažne, kajti ako bi jih hoteli izvesti, primanjkuje moči.

Radi tega torej nima in ne more imeti svet miru. Antanta ima v svojih rokah pogodbe, ki so v resnici samo »košči papirja«. Izvesti jih ne more s silo, kajti te nima, ali pa je nima v zadostni meri. Tudi ne more apelirati na dobro voljo premagancev, ker je od volje premagancev abstrahirala pri sestavi pogodb. Najlepši primer za to so reparacije. Kaj bi napravila Francija, ako ne bi hotela Nemčija nikakor plačati vojne odškodnine? Neverjetno je, da bi vzdržala Francija in Belgija skozi več let težke okupacijske napore. To je slično živemu, ki se veže z mrličem.

Do miru ne bo prišlo toliko časa, dokler ne bodo sile našle drugih načel, ki ne bodo slonela na moči.

Tragikomedija internacionalne.

Čitajočo poročila o kongresu socialističnih strank v Hamburgu, dobimo politično indiferentni čitatelj vtis, kakor da se v vrstah socialističnih strank vrši nekak preokret na bolje, neko notranje čiščenje in konsolidacija internacionalne misli sploh. To je velika zmota. Mednarodni socializem nam nudi danes silko dedekade. Znani voditelji socialističnih strank so, kakor na mnogih drugih kongresih, rohnili tudi na sedanjem sestanku socialističnih strank proti reakciji, kontrarevoluciji, buržuaziji in kapitalizmu, kljub temu pa niso mogli prikriti dejstva, da je deblo internacionalne črvice in da vsled tega hrajajo veje in venijo zadnji listi drevesa, ki so ga vsadili in zalivali La-salle, Marx, Engels itd. Od internacionalne je ostalo samo še puhlo geslo in od marxizma navadna fraza.

Kongresi socialistov so navažno hupnili. Ze od nekdaj jih je smatrala internacionalna potrebna radi tega, da se v posameznih deželah, kjer je internacionalna misel se premalo ukoreninjena, vzbudi pozornost in pa rahel občutek vzhajajoče vzajemnosti svetovnega proletarijata. Na teh kongresih se sestanejo zastopniki mnogih delavskih strank iz vseh držav. Zdi se jim potrebno, da se enkrat ponovijo to, kar so rekli že enkrat, dvakrat in trikrat ob takih prilikah. Zopet formulirajo resolucije, kakor da bi bila že v stihli besedah podana garancija njihovega hotenja. Ta intelektualna resničnost je tako tanka plast nad resničnostjo nacionalnega instinkta, da je v avgustu leta 1914 lahko vsa Evropa videla, kako funkcijonira internacionala in kako se je uveljavila njena osnovna misel v dušah narodov. Takrat se je razblinila misel solidarnosti enega samega dne v trenutni žerjavici naravne in ne duhovne strasti. Delavskih gibanj je toliko, kakor živih plemen. In takrat, kadar gre za več, kakor za samo ugotovitev skupnega sovršstva, se obrnejo v ravno litem sovršstvu eden od drugega, kakor narodi sami. Imamo rdeče jakobince in rdeče puritance, ravnofakro rdeči Versailles in rdeči Potsdam. Med Bernard Shawom in Beblom je distan-

ca tolika, kakor med Rodom in Bismarkom. Vedno imate eno in isto teoretično stvarino, iz katere delajo svoje obleke...

Rekonstrukcija internacionalne v vseh njenih početkih je drama, ki se odigrava pred našimi očmi in je pomešana z naravnost blaznimi elementi. V polomu je bilo tragike dovolj. V zagriženem heroizmu se je potem vnela borba boljševikov, ki so cinično odklonili vsako premirje z meščanskimi vladami. Toda v tistem trenutku, ko je hrepeneje po vzpostavitvi mednarodnih odnosov dobilo konkretno obliko, že vidimo tragikomedijo. Nastala ni ena nova internacionala, marveč dve: v Bernu in Ženevi je slavila pred izbruhom vojne razpadla »druga« svoje vsajenje. V Moskvi je bila krščena »tretja«. Vsaka se proklamira kot edina legitimna zastopnica interesov svetovnega proletarijata. Fritz Adler je ta položaj orisal najtočneje. Obe internacionali primerja Adler z razbitimi deli eksplozivne lokomotive, ki sta jo zaplenila dva mašinista, ki pravita, da imata lokomotivo. Vidimo torej dve lokomotivi, razen tega pa celo vrsto odstreljenih delov, ki jih ne morete računati niti k eni niti k drugi. Imamo torej dve lokomotivi, toda voziti se ne da z nobeno. Ni bilo dolgo potem, ko je Fritz Adler napisal to satiro; nato je pomagal na Dunaju »s celo vrsto odstreljenimi deli, ki jih ne morete računati ne k eni ne k drugi,« zgraditi novo lokomotivo, takozvano »dunajsko delovno skupnost« ali dve in polovično internacionalo. Ker je pa Moskva amsterdamski internacionali postavila nasproti še boljševiško strokovno internacionalo, je danes ostrečeno delavstvo s peterimi internacionalami...

Danes pada socialistično gibanje v svoj stari tir. V Hamburgu se bratijo glavari druge internacionalne in z njeni vred glavari »dunajske«, ki je bilo še do nedavno razkričana kot »socialpatriotska družba«, vsi pa ustanavljajo »internationalno marxističnih gesel«. Mehanistična ideja organizacije triumfira zopet nad duhom politične poštenosti. Ker Moskva ogrožava strankar-

ske interese zapadni socialistov, so bili primorani zavreči balast razdvojenosti principov, da bi se združili na programu razredne borbe, ki jo bo v bodoče vsaka skupina tolmčila tako, kakor ji bo pač najboljše kazalo. Tragikomedija internacionalne se je v zadnjem trenutku spremenila v burko. V zadnjem dejanju se objemajo »socialni izdajalec« Scheidemann, ministrski morilec Adler in Grimm, ki mu pravijo, da je »babica boljševizma«. Grozno razočarajoča iluzija o vseobsegajoči, internacionalni čudotvorni sili, ki je bila leta 1914 tako grenka za delavstvo vsega sveta, se tokrat propagandistom socialne demokracije najbrž ne bo posrečila. (N. Zürcher Ztg.)

— O glediskem odru. Do sredine 18. stoletja je bila pozornica bolj salon nego gledališče. Gledalci so sedeli v redu na obeh straneh po klopičah. Nekaj nepriklipa pa je dala povod, da se je odpravila ta navada. L. 1748 je dal Voltaire svojo žalostno Semiramido. Ta babilonska kraljica (XX. stoletje pred Kr.) je otrovala svojega soproga Nina; za ta zločin jo dobiti kazni: rodni sin, da žrtvuje neko drugo daritev, jo ubije v Ninovem grobišču... Ninov duh pa ni mogel dospeti za časa na pozorišče, ker so ga gledalci vlekli za rovak, ko je stopal mimo njih. Navzlic odporu je dal Voltaire enkrat za vselej odstraniti središča na deskah, ki svet pomenijo, ter je razen tega povečal oder in prvi uvedel dekoracije kakor tudi obleke skladne s snovjo dotičnega igrokaza.

— Gospa de Sévigné (1626 — 96), vnukinja svete Ivane de Chantal, je znana po številnih pismih, iz katerih odseva življenje v dobi Ludovika XIV. V posebno zaslugo ji štejejo, da je že pred Rousseaujem imela smisel za prirodno lepoto. Imenitno je popisavala pr. nastopajočo pomlad ali pa vesele jesen. Vse to pa v nepriljubljenem slogu, kajti ni si mislila, da bodo kedaj objavljena njena pisma, ki jih je dan na dan pošiljala odsotnim dragim, osobito svoji hčeri. To je takorekoč malikovala. »Božansko dete, ne upam si skoro reči, da vas obožujem...« Za neke hinkosti ji je duhovnik odrekel odvzgo, ker ni znala krotiti svojih materinskih čustev.

— Človeška neenakost. L. 1754. je dijonska akademija razpisala nagrado za tole vprašanje: »Odkod izvira neenakost med ljudmi, in je li opravičena po prirodnem zakonu.« — Rousseau je nikalnno odgovoril, češ, da so spocetk ljudje živeli samo po svojih nagonih in sicer v popolni enakosti. Na žalost pa jim je prišlo na um, da bi se ustanovili v družbi. Ta novi položaj, ki je privedel neenakosti, je imel kot trojno plemenito: lastninsko pravo je naredilo bogatine in siromake; sodstvo je napravilo krepke in šibke; oblast je ustvarila gospodarje in sužnje. — Ta razprava je vzbudila mnogo hrupa. Voltaire je čestital na nji piscu z ostrim podsmehom: »Se nikdar ni nihče potrosil toliko duhovitosti, da bi nas poneumili (poživili); človeka mika, da bi hodil po četverici, kadar čita vaše delo; ker pa je že nad šestdeset let, odkar sem se tega odvalil, čutim na žalost, da se ne morem več na to privaditi, in prepričam to naravno hojo tistim, ki so je vrednejši nego mljva.«

Nekoč je bila navada, kanonizirati velike moze, danes jih pa vulgarniziramo. Oskar Wilde, 1887.

Čednost in grehota sta zgolj produkta kakor sladkor in vitriol ali galica. H. Taine.

Alfred Machard:

Graines de bois de lit.

(Flammarion, 1923.)

Prečitamo si iz tega humorističnega romana »Posteljno seme«, t. j. Otroci, sledeči prizor med očetom in sinom, ki sta prišla na delavski shod:

Nestor Pankukul je rekel svojemu potomcu: »Zlezi na peč, bolje boš videl tamle bom pa jaz... na govorniškem odru... Dobro glej!«

— Da, papa... Na katero cev, papa?

— Na cev od peči, strešnica!

Pankukul sin je ponosen na svoj visoki položaj. Stojec na veliki prsteni peči, nadkrijuje bučno polje. (Ako pripreži oči, da se zabrišejo podrobnosti, ter gleda vse te glave, nagnetene ena tik druge pod žolto plinsko svetlobo, mar ne bi dejal, da imaš dobro obdelano nitvo s tikvami (pred seboj)?

Iz tri sto ali štiri sto živčkov in iz več kot tisoč svaljic se vijejo kolobarji in se združujejo. Zrak je soparen. Vonj starega usnja plava v ovzdušju. Od nizkega stropa pronika modrikasta megla. Zdajci zavpije glas bog ve odkod: »Besedo ima tovariš Nestor Pankukul!« Tedajci je bilo, kakor da je zavrl vrtnčasti vihar. Megla je mogočno vzvalovala... Toliko dihov se je združilo v klic: »Živio Pankukul!... Živio Pankukul!... In blazno ploskanje med hrupom spominja na jezo morskih valov in zaganjavcev, ki podijo hreščeč roč od naskoka na bregove.

»So-druugli!...«

Tamkaj na odru državljan Nestor Pankukul neznanško odpira usta: »Huu... ura je prišla!... zdrobimo svoje verige!... poderimo zadnje Bastilje!... Naskok, proletarci!... Naskok!...«

Treba ga je videti, tega Nestorja! S svojimi masčujočimi rokami z enim sunkom izpodkoplje na desni poslednje zakope nasilja, preseka na levi križ kraž — kako pa! — najjačje verige suženstva, potem grozi z obema dlaneima, da vam bo že »premaknil te buržujske lenuhle!«

Njih sence polzijo posev od stenah, se prijemljejo stropa in se treso... Clovek bi dejal, da so priletele nepojmljive ptice na obljubljeni klanje.

Še nikdar ni govornik poznal takšnega triuma! Vneti glasovi mu pritrujejo v zboru. »Da, porušimo Bastilje, in za pričetek ne izdelujmo več očes za lutke!«

Pankukul sin je ves iz sebe, »Živio papa!... Živio papa!... Zasleduje mimiko občana očeta, odpira usta kot on, divje zavije oči kot on in tudi kakor on krepko udriha s pestjo v nevaidno.

»Sodrug!« nadaljuje kipeči Nestor, ako nas kateri drugi sindikat prosi pomoči ali podpore, mu je ne smemo vzkrati!... Solidarnost pred vsem!... Poslušali ga bomo, tovariši!

— Da, papa!... da, papa!

S široko kretnjo, ki naj bi bila simbolična, govornik objame vse sodruge na srec. Mladi Pankukulovič v navdu-

šenju dela prav tako. Toda objema pa cev pri peči.

O neprevidnosti!

Turoben resk...

Krik in vik...

Štrbunk! Cev, ki jo je izpodjedala potuhnjena rja se izpalme kakor harmonika in pada kosoma poslušalcem na glavo. Kosmičast oblak saj se razprši naokrog in kjer so bili še pravkar pošteti pariški delavci, pripadajoči kot taki belemu plemenu, vidiš, kako skakejo siloviti črnci.

»Ta svinjski otrok je napravil!«

— Pripljite mi krivca!« ukazuje strašen glas, ki ga Pankukul dobro pozna... Zbog tega kar zelen od groza.

Ubogi Pankukulček!

Osvetljive pesti ga popadejo, ga dvignejo, potem si ga čvrste roke brez sramu podajajo nad zaripimi obrazi in preklinjajočimi usti!

Sodrug Nestor je pograbil sina. Potisne si ga pod levo pazduho s tako kretnjo kakor perice, ki si natovortjo na kolk težak sveženj mokrega perila in...

Zakrijte si obličje vi, ki me berete, ali pa čitajte naprej, drzno tvegajoč eno samo oko med dvema razprtiima prstoma!

Rdečica sramu mi škrlati lice, kakor je zalivala Pankukuloviču sinu, ko... No, da, povedati je treba! Resnica je resnica! In nič je ne more omiliti.

Nestor Pankukul je torej prijel svojega sina pod levo pazduho in ga natanko pred 1.562 sindikalisti našeskal po zadnji plat. Prevel A. D.

I. S. Turgenjev:

Starka.

Hodil sem čisto sam po širokem polju. Naenkrat sem začul za svojimi hrbtom lahne oprezne korake... Nekdo mi je sledil. Obrnil sem se — in zagledal majhno zgrižbeno starko vso zavito v sive cunje. Samo njen obraz je bilo videti iz njih: rumenkast z ostrimi potezami preprežen obraz.

Stopil sem k njej... Ona je obstala »Kdo si? Kaj bi rada? Si beračica? Čakaš miloščine?« Starka ni odgovorila. Sklonil sem se k njej in sem videl, da je bilo oboje oči zastrtili z belkasto polprozorno prepono, kakor sem to opažal pri roparskih pticah; ona varuje oči pred prevelikim bleskom.

Toda pri starki se ta kožica ni dvigala in ni odkrivala zenice... iz česar sem sklepal, da je slepa.

»Želiš miloščine,« sem ponovil svoje vprašanje. »Zakaj hodiš za menoj?« Starka pa ni odgovorila kakor preje ni in je samo še bolj nasršila svoje obrvi.

Obrnil sem se od nje in šel po svoji poti.

In zopet sem zaslišal za seboj prav te lahne umerjene korake.

Toda kmalu me je prevzel vsega čuden nemir: začelo se mi je dozdevati, da ta starka ne hodi le za menoj, ampak da me tudi vodi, da me kreče sedaj na desno, sedaj na levo, in da jo jaz nehoti ubogam.

Vendar sem stopal naprej... tedaj

pa je ravno na stezi pred menoj nekak črnelo in zevalo... nekaka jama. »Jama!« se mi je posvetilo v glavi. »Evo, kam me vodi!«

Zopet sem se obrnil nazaj. Starka je za menoj, toda ona gleda. Motrila me je s svojimi velikimi, zlimi, zloveščimi očmi... z očmi ptice roparice. Priblizal sem se njenemu obrazu, njenim očem... Zopet ista zamolka neprozorna prepona, isti slepi brezizrazni pogled...

»Ah,« sem pomislil... »Ta starka je moja usoda. Usoda, kateri človek ne uide. Ne utečem ji, ne utečem ji! Kako brezumno... Treba je poskusiti.« In planil sem vstran, v drugo smer.

Hodil sem urno... Toda lahni koraki šumijo za menoj, blizu, blizu za hrbtom. In pred menoj črna jama.

Tedaj se okrenem v drugo smer... In zopet isti šelest za menoj in ista grozna podoba pred menoj.

In kamorkoli sem se vrgel kakor zajec na pogonu, povsod isto, isto.

»Stoj!« sem pomislil. »Morda jo premostim! Nikamor se ne ganem!« In sedel sem nenadoma na tla.

Zadaj stoji starka, dva koraka od mene. Ne slisim je, toda čutim, da je tam.

In naenkrat vidim: isto strašilo, ki je zevalo v dalji, je polzelo in drselo k meni.

»Moj Bog,« ozri sem se nazaj... Starka gleda srepo na me — in brez zoba usta so se skrivčnala v nasmehek. »Ne mudiš!«

Iz kulturnega sveta.

Belgijska umetnostna razstava v Parizu.

Pariz, koncem maja.

Na terasi Tuilerij, v historični dvorani »Jean de Paume«, kjer se je v pričetku velike revolucije gradila francoska svoboda, je bila te dni otvorjena v prisotnosti predsednika Milleranda in kraljice Elizabete velika razstava belgijske umetnosti, ki je vzbudila radi svojega zgodovinskega obilježja velikanstvo zanimanje. Že prvi pogled nam pové, da so zbrana pomembna dela. Tako na primer znamenita dela flamanske umetnosti iz 16. in 17. stoletja. Tu vidimo prve osnove za vse moderno francosko slikarstvo. Izvrstno poznavalec umetnosti, sicer pa mlad gospod, ki me je spremljal ob priliki otvoritve, je dejal nekoliko sarkastično, da so imeli Belgijci s to razstavo najbrže še kak drugi smoter: Pokazati hočejo že na predvečer važnega političnega sestanka, da »majhen soigralec v ruhrski tarok-partiji« ni tako brezpomemben, kakor si domišljajo nekateri Francozi. »Velika sestra« Francija že lahko sprejme tako v umetnosti, kakor tudi v politiki kak belgijski nasvet ali predlog.

Gospod državni minister Paul Hymans, član kraljevske belgijske akademije, ki je s a m o manjvredna kopija, je delal vsestransko fine poklone; posamezna dela je obrazložil osebno belgijski minister lepih umetnosti. Najpričevalnejša je — naravno — stara flamska šola. Videli smo dela, ki jih drugače sploh ni mogoče ali pa le s težavo najti. Iz gentske katedrale opazili »Mistično jagnje« ter »Adama in Evo«, ki ju je slikal van Dyck. Ali pa »Posnetje s križa« (Roger van der Weyden). Gerard David je zastopan s svojo »Molitvijo modrih«, veliki satirik Hieronymus Bosch s svojim naturalističnim delom »Oskrunjeni Kristus«. Iz muzeja v Antwerpnu so razstavili prekrasno »Marijo Magdaleno«, sliko, ki se je človek ne more nagledati in ki bi jo javnost sama morala iskati. Potem dve shiki flamskega slikarja Petra Breughela, iz katerih je razvidna odvisnost »najmlajših« od Flamcev. »Pokrajina pri Ikarovem padcu«, »Betelemski umor«. Nesmrtni Rubens je zastopan s svojo »Klari Fourment« ter s sliko »Angelika in Eremit«. Jordaens z »Alegorijo plodovitosti«, Anton van Dyck pa z razkošnim dvojnim portretom: »Lord George Digby in William Bedford«.

Iz mlade belgijske šole najdemo dela, ki so jih ustvarili Meunter, Groux, Alfred Stevens, Rops. Od najmlajših so prezentirana imena, ob katerih sem nehote pomislil na besede mladega Francoza. Ostro zarisan svetovni nazor, svojevrsten v intuiciji, obliki in tehniki. To so eksponenti silne rase, ki bi — številčno slabi — hoteli samo majhen prostorček na soncu. Željlo si samo neodvisnosti od sosedov, ki se ponajšajo s tem, da so iz »metropole«. Nekateri umetniki le baže, gotovo sami politični analfabeti — Belgija šteje še danes 23 odstotkov resničnih analfabetov — so se nedavno oglasili na neko eminentno politično vprašanje: v borbi za flamizacijo gentske (gandske) univerze so se postavili na stran kulturno visoko razviti, politično pa preveč mačehovski oblagodarjenih Flamcev. Kakor v 17. stoletju, tako dajejo Flamci še danes vse belgijski umetnosti svoje obilježje. J. Stobbaerts razodeva v svojih živah in pokrajinah čudovito in na

stare mojstre spominjajočo tehniko barve. Poleg njega se postavlja, kakor brat k bratu, Agneessens s svojo »Čipkarico«. Klasično dovršene so slike Braekeleriejeve, medtem pa kažejo morske študije Ludovika Artana v posebno realistično smer bližnje bodočnosti. Razstavo izpopolnjujejo bogate kolekcije miniaturne iz 15. in 16. stoletja, flandrijskih preprog, zlatarskih del iz Antwerpna, nadalje moderna kiparska dela, ki jih razstavljajo Meunier, Dillens, Geef, Wouters in Vigne.

Od dneva otvoritve do zaključka razstave dne 10. julija se vršijo dnevno koncerti, pri katerih podajajo člani belgijskega konservatorija pregled muzikalnega razvoja od Orlando di Lassa do danes, ko je belgijska glasba na svoji kulminaciji.

Razstava je zanimiva, ne oziraje se na bogato vsebino, že radi tega, ker skuša prvič podati celokupni umetniški razvoj ene rase v sintezi najboljšega, karakterističnega... Dr. A. P.

Pariška „Cité universitaire“

P. Pariz, v maju.

Včeraj sem obiskal mesto, kjer raste iz zemlje »cité universitaire«, to je bodoči dom francoskih in tujih — oficijelno se reče: »de tous les étudiants amis de la France« — študentov na Sorboni.

Okoli mene so kopali, zabijali, kobilili, jaz pa sem se bolesno spomnil srednjeevropskih akademikov, katerim bi iz vsega srca privoščil gospoda Deutsch de la Meurthe...

Ta bogati gospod je ostavil 10 milijonov frankov, da bi tako omogočil dijakom iz vseh dežel, ki si dajejo ob najstarejši univerzi Evrope svoj sestanek, nemoteno in prijetno življenje. Ko bo zgrajba dovršena, bo našlo v njej nad 3000 dijakov in dijakin prenočišče in oskrbo z vsemi udobnostmi življenja: kadilne sobe, knjižnice, kopalne naprave, telovadišča in vrtove. Nekaj lepšega si človek kar misliti ne more.

Stavbeno vodstvo je prevzel arhitekt Bechmann, ki se je zavezal, dogotoviti celo podjetje že v juniju ali juliju 1924, tako da bi se mogli dijaki vseliti v poslopje že s pričetkom zimskega semestra 1925. Za častitljivo Almo mater dobrega mesta Pariz se pričena torej nova doba.

Tu v idiličnem parku Montsouris, na bivših bastijah 81, 82 in 83, ki sta jih država in mesto Pariz podarila podjetju, opaziš jedva osek prestoniškega trušča. Skoro nevidno, v modri daljini, se odraža kupola sorbonske cerkve, tam šumi življenje v rue Cujas, rue St. Jacques, Boul' Mich' in na obrežju velikih avguštincev. Kdor pozna življenje pariških dijakov, vé, kolika bo revolucija, ki se pripravlja. Zastavimo konico šestila v rue des Ecoles in napravimo krog, ki pa ne sme biti prevelik, in obsežimo manj razširjeni Quartir latin; na jugu vidimo Bullier na križišču observatorija. Luksemburški vrt je včasih zadostoval potrebam, bivanja na deželi. Le radi Coppéeja ali Huysmansa se ob priliki napravi kak izlet od boulevarda Montparnasse. Kar se tiče desnega brega, moram reči, da se dijak tam nikdar ne počuti domačega. Na velikih boulevardih je dijak vedno podoben nadležni muhi. Celo Montmartre, ki ga obišče tu in tam kak akademik že radi gledališče in va-

rietejev, ga vedno izpljune nazaj. V novejšem času si je skupina dijakov utrdila svoj »vigman« v bližini cerkve Notre-Dame, v rue de la Bâcherie: od tistega dne jo velika masa ne smatra več za resno.

Pariz, to najstarejše univerzitetno mesto, poseduje tudi najstarejšo dijaško tradicijo. Ne v korporacijah, pisanih pravilih, ampak v ustnem sporočilu, ki je prešlo vsakokrat tudi najmlajšemu fantu takoj v kri in meso. Najvidnejše zunanje znamenje te mentalitete je bilo opremljeno s krajevnim obilježjem: neka domačnost, neka krčevita ljubezen do grude, ki je s svoje strani vtisnila vsakemu prebivalcu neizbrisno znamenje. »La Terre qui meurt«, žalostni krik René Bazina, ki je veljal begu Francozov z dežele, je strašen krik nad ponehanjem tradicije, ki je več, nego sama tradicija: bistvo in vrecel naroda, njiva najvišjih čednosti in usodnih zmot...

Mecenatstvo bogatega gospoda gradi sedaj mladini zlate mostove. Ta gospod cení sveži zrak, sport in telesno komoditeto bolje, nego zaudarjajočo tradicijo. Sedaj sledi Pariz zgledu velikih univerz v Angliji in Ameriki, ki, oddaljene v malih provincijalnih mestih, vzgajajo generacijo duševnih voditeljev. Tej mladini sta narava in življenje velika šolnika. In tako se vzgajajo zdravi možje, polni veselja do dela in s smislom za realnost. Neizogibno je, da bo pričel samevati Quartir latin, sedaj tako živahni Boul' Mich', luksemburški vrt, pa tudi amfiteater in ustanove fakultete same. Tritošč mladim ljudem bo tu dobi tvorilo svoje mesto in kmalu ne bodo več marali hoditi dolgo pot k častiti Sorboni. S tem pa se začne nekaj absolutno novega. Temeljni kamen je že položen...

Zlati mostovi... Mlad študent mi je pred kratkim zatrjeval: »Veste, od tistega časa, odkar so kavarno Vachette preuredili v »umazano« banko, ne moremo več bivati v svojem quartierju... Kaj pa naj mi tam delamo?«...

Hasanaganica v Mariboru.

Kdor še ni videl na odru »Hasanaganice«, ta ni videl enega izmed prvih del, ki ga je ustvarila naša dramska umetnost. Milan Ogrizović ji je zajel snov iz jugoslovanske narodne poezije in jo obdelal tako mojstersko, da bo ostala ta drama stalno na repertoarju vseh naših gledališč. Zakaj, če jo je človek videl enkrat, gotovo ne zamudi prilike, da jo gre gledat ponovno. Vedno in vedno upliva s presreliško tragiko na dušo inteligenta in preprostega človeka. Vse je v njej tako naravno in poleg tega tako naše, jugoslovansko, kakor morja nobeno drugo delo. Poseben čar ji daje zlasti to, da nam kaže družinsko življenje naših bratov muslimanov, o katerem smo mi imeli zelo nejasne pojme in smo si predstavljali navadno nekaj pravilnejšega.

»Hasanaganica« je v Mariboru dosegla že pred par leti popolen uspeh, ko jo je spravljal na oder bivši ravnatelj Nučič. Takrat je sam igral Hasanago in razdelil druge vloge najboljšim našim močem. Ker se je od takrat osobe našega gledališča precej izmenjale, in so prišle vse važnejše vloge v druge roke — razum ge. Bukšekove, ki je tudi takrat igrala naslovno vlogo — zato ni bil povsem neupravičen dvom, če ne bo letošnja »Hasanaganica« zaostajala za prvo. Saj zahteva celih igralcev umetnikov, ta drama in ne trpi nikjer polovičarstva.

Zato smo bili v soboto prijetno presenečeni, ko smo videli, da »Hasanaganica« prav nič ni v nobenem oziru ne zaostajala za prvo prireditvijo, ampak jo v marsikaterem oziru še prekaša. Nabito polno gledališče je sledilo že znani igri s tako pozornostjo, kakor se ne doseže niti z najboljšimi novitetami. Ob grobnih tišini se je razvijala tragedija na odru in kadar je padla zavesa, so si celo stari obiskovalci gledališča, katerih zlepa ne gane kak še tako tragičen prizor, obrisali solzne oči in izražali z glasnim in ponovnim ploskanjem

svojo hvalečnost. Malo je gledaliških iger, ki bi tako tesno spojlje gledalce z igralci, kakor jih spoji »Hasanaganica«.

Naša vrla ga. Bukšekova je v svoji vlogi naravnost briljirala. Pri njej smo že navajeni, da igra vsako vlogo dovršeno, pa naj zahteva še toliko variacij kakor ravno n. pr. Hasanaganica, kjer se bori ženski ponos z materinsko ljubeznijo in z ljubeznijo do moža. Prav prijetno je nas presenetil tudi G. Grom v vlogi Hasanage. Hasanago nam je bil podal zadnjič mojster Nučič, a Gromov ni prav nič zaostajal za Nučičevim. Prav izboren je bil v zadnjem dejanju, kjer premaga moški ponos ljubezen do žene. Gna. Kraljeva v čuvstveni vlogi Sultanije je bila istotako prav dobra in je privabila marsikomu solze v oči. Režijo je vodil G. Tepavac, ki je obenem igral boga Pintorovića, Hasanaginčinega brata. Pogodil je obole prav dobro. Tudi Imoski kadija je bil kot ljubimec docela na mestu. Odveč bi bilo naštevati še druge manjše vloge, katere so bile v dobrih rokah in so dosegle svoj namen. Skratka: vsa igra je bila podana tako dobro, naravno in umetniško, da je vsak zapustil gledališče z zavestjo, da pojde zopet in zopet občudovat tako »Hasanaginico«.

Poseben sijaj igri so dali pristni bosanski kostumi, katere je večinoma posodil g. arhitekt Schell. Igralo se je v srbohrvaščini, ki pa je bila vsled čiste izgovarjave popolnoma razumljiva in ni prav nič motila užitka niti pri preprostejšemu občinstvu. Proti srbohrvaščini na našem gledališkem odru se čuje včasih nevolja nekaterih posetnikov, a le takrat, kadar se govori prehitro, kar se navadno zgodi pri veseloligrah kjer to zahteva že značaj igre same.

S »Hasanaginico« pa je prodrlo naše gledališče in njegova uprava ima zopet en dokaz več, da je v pravih rokah in ima česar razmeroma maloštevilne, a zelo sposobne moči. Obenem pa je pokazala »Hasanaginica«, da je naše občinstvo zrelo tudi za resne in res umetniške igre. Kdor je še ni videl, naj ne zamudi prilike pri ponovnih predstavah.

— Quod licet Jovi, non licet bovi. Po krajevsko bi se to prevedlo: Kar se spodobi nuncu, se ne spodobi juncu... Ta starinska poslovica se vriva človeku, kadar se spomni, da n. pr. neki slovenski list v Ameriki brez avtorjevega dovoljenja ponatiskuje slovenskega Barbussea, Matičića: »Na krvavih poljanah«. Če bi si tukajšnji siromak književnik dovolil brezplačno prevajanje ameriškega cvetja na naša tla, bi bilo umljivo; da pa dolarska Amerika pritrjuje dolžno nagrado rojaku, se nam ne zdi v redu.

— Dobro si je pomagal. Laurent de Belloy je napisal narodno tragedijo: Obleganje Calaisa (1765), ki proslavlja junaštvo Eustahija de Saint-Pierre in njegovih tovarišev. Igra se je uprizorila tik po pariškem dogovoru, ki je zaključil sedemletno vojno, ter izkazala zanosito navdušenje; kdor ni občudoval tega brezbarvnega dela, je veljal za slabega Francoza. Ko je nekega dne kralj to očital ayenskemu vojvodi, se je ta odrezal: »Veličanstvo, jaz bi samo želel, da bi bili verzi te žaloigre tako dobri Francozi kakor jaz.«

— Romančija. Dramaturg La Chaussée (1692—1754) je bil nehote novotar: izbral si je za svoje igrokaze ne skrajnih položajev kakor tragedija in komedija, marveč poprečne dogodke vsakdanjega življenja. To se je reklo preložit dramo na isto polje kakor roman: zategadelj je sodobni kritik abbé Desfontaines predlagal za nove umotvore izraz »romančija«, ki pa so ga pozneje izpodrinili nazivi: resna drama, solzna gluma, meščanska žaloigra i. dr.

— Pevski kolekar za leto 1923 z raznovrstno vsebino in zanimivimi karikaturami Mateja Hubada, Emila Adamiča, Zorka Prelovca in Ivana Džadžila še ni razprodan. Pevska družstva, ki ga še niso naročila, naj to čimprej store. Kolekar razpošilja Zvezna knjigarna v Ljubljani, ki prodaja tudi razglednice omenjenih štirih karikatur. Nobena pevska soba ne bi smela biti brez njh!

— Emil Adamič: 16 jugoslovanskih narodnih pesmi. I. del. Moski zbori. II. del. Mešani zbori. Izdala in natisnila Zvezna tiskarna v Ljubljani. Zbirka nudi lepo izbiro srbskih, hrvaških in slovenskih narodnih pesmi za koncertne vzporedje jugoslovanskih pevskih zborov. Naroča se v Zvezni knjigarni v Ljubljani.

— Zorko Prelovec: Jaz bi rad rdečih rož. Moski zbor. Priredba za dvospev s spremljevanjem klavirja. Založila in natisnila Zvezna tiskarna v Ljubljani. Popularna pesmica je izšla v prireditvi za dvospev s klavirjem v veliko veselje nimnih prijateljev in prijateljic. Naslovno sliko je lično izdelal g. akademični slikar Maksim Gaspari.

O umiranju.

Skoraj vsi ljudje imajo velikanški strah pred smrtjo in pred bolečinami in trpljenjem pri umiranju, ki je pa deloma popolnoma neupravičen.

Občutke pri umiranju nam lahko povedo ljudje, ki so bili takorekoč v zadnjem trenutku rešeni smrti; s plinom zadušeni, ki so bili že nezavestni, utopljeni, katere so z umetnim dihanjem priklicali nazaj v življenje in obščini, ki so jih še pravočasno odrezali, vsi pripovedujejo, da niso čutili nikakih bolečin. Pri enih se je pojavilo zvonenje v ušesih, drugi so dobili težke noge, tretji so čutili neprijeten pritisk v glavi, resnih bolečin pa ni občutil nobeden. Tako nam pripoveduje osemletni deček, ki je padel raz skalno pečino, sledeče: »Med padcem nisem imel niti neprijetnih občutkov, niti najmanjših bolečin. Tudi padca na tla nisem čutila. Hribolazec, ki je padel raz visoko gor, pripoveduje svoje občutke: »Imel sem prijetno občutenje, kakor da bi bil v zraku plaval o odnešen v globočino. Ko sem priletel na pečino, sem izgubil zavest popolnoma brez bolečin. Ne morem si misliti lažjega umiranja in lepše smrti. V vojni, ko so umirali ljudje v množinah, so prišli zdravniki do spoznanja, da občuti ranjenec smrtno rano samo kot lahek udarec.«

Tudi zadnje besede velikih mož nam jasno izpričujejo, kako lahko je ljudem umreti. »Če bi imel toliko moči, da bi držal pero«, je rekel slavni angleški zdravnik William Hunter par trenutkov pred svojo smrtjo, »bi takoj napisal, kako lahko in prijetno je — umreti!« Kompozist Auber, katerega smrtni boj je trajal dva dni in katerega so morale med njegovim delirijem držati štiri osebe, se je pečal v fantaziranju s svojimi kompozicijami, ne da bi izrazil kakih bolečin. »Pisar, hitro, hitro! Stoj, počakaj trenutke! Zapri pedale!« je venomer ponavljal. — »Škodaj! Prepozno!« To so bile zadnje besede Beethovne, ko so mu pred smrtjo prinesli dve steklenici starega renškega vina v darilo. — »Zaspali hočemo«, to je bilo vse, kar je govoril lord Byron in ravno iste besede je rabil Alfred de Musset. Pesnik Schiller se je razgovarjal v deliriju z junaki svojih pesnitev, Goethe se je pa mirno preselil v večnost sedeč v naslonjaču.

Naši predniki so bolj vedeli kot mi, da nima smrt nobenih hudih bolečin in so videli v njej samo sestrice navadnega spanja. Nato se nanašajo zadnje besede umirajočega Diogena iz Sinope, ki je na vprašanje, kako mu gre, odgovoril: »Brat pričnija objemati sestro smrt.«

Meni se ne zdi, da bi bila renška črta za Francijo odškodnina za rusko okupacijo Dardanel.

Tiers, 1853.

Prav zares, ako je kaj skupnega v človeški politiki, je to nevhvaležnost. Barbey d'Aurevilly, 1869.

Iz življenja poljske miške.

Rojena je bila na prostranem polju tam nekje v Prekmurju. Ali bolje, rojena je bila na njivi pod zeleno baržunasto blazino. Bilo je v prvi spomlad; in brijog je bil izkopan skoro meter globoko v mlačno in vlažno zemljo. Bilo je malo gnezdo zarotnikov, izkopano s šapami, ter je nosilo še sledove malih krempljev v mehki prsti. Takovano je bilo z mehko blazino suhih rastlin in korenin, s perjem in dlako. Prijetno ležišče, gorko in mirno. Le včasih kako popoldne, se je prikradla svetloba solnčnih žarkov posevno skozi rov, od zahoda ter se smehljala z očrnelih sten tega gnezda.

Tu je zagledala naša miška neke lepe noči privrkat svet.

Nekaj dni je živela, ne zavedajoč se sebe, med šapami svoje dobre mamice. Pa kmalu je očutila topel val prve pomladi, vzbudil se il je divji nagon poljske tatice in pričela je poskušati svoje prve korake po rovu, ki je vodil na površje njive. Pri tem jo je opazovala mati, previdna in modra, pazéč na vsako nevarnost, ki bi pretila od koderkoli nje-nemu neizkušenemu zarodu. Ko je prišla naša mala miška prvič na površje, je bila kar očarana. Tako omamljiva svetloba, toliko bogastvo barv, to peva-joče polje in jate letajočih ptic! Bil je to njen prvi pohod izpod zemlje, in ona je bila stara komaj šestnajst dni. Kolika opanč!

Privrkat jo je peljala mati dalje na breg malega potoka. Voda v potoku je bila čista in bistra, bogata na švigajo-či ribah. Polje se je razprostiralo v nedogled, vse polno tečnih korenin in sočnih, sladkih bilk. In pod dreviem ob potoku je ostalo še nekaj orehrov od jeseni, ki so ji šli posebno v slast. Miška se je ozirala po svetu in je bila srečna, da, presrečna v svojem mladem življenju.

Pohodi naslednjih dni so bili vedno daljši in važnejši. Mati je poučevala svojo hčerke, kako naj si išče hrano kake prevare in zvičajnosti naj uporablja in kako naj bo pri vsem delu urna in previdna. In učenka je hitro napredovala, tako, da se je upala po dvajsetih dnevih že sama tudi v bolj oddaljene kraje.

Na takih blodnih pohodih križem po polju in po dolgih razoranih brazdah njej vzbujal se il je vedno večji tek in jo vabil na rop.

Pa nekega lepega dne je odšla mati iz gnezda in se ni vrnila več. Miška jo je zaman pričakovala trepetaje vso noč. Ubožice ni bilo več nazaj. Kaj se je pripetilo? Ničesar si ni mogla domisliti. Pa starejša od dne do dne začela je kmalu opažati, da za tatinske pohode niso vsi dnevi enako srečni, in da je noč brez dvoma bolj varna za pošteno miško, kakor pa dan.

In odslej je porabljala noč za pohode.

Neke poletne noči, v polni luni, je izlazila na polje. Zrak je bil topel in brez

vetra. In tajnstveno šepetanje sanja-jočih murnov jo je zazibalo v tiho in srečno radost. — V daljavi ob nekem drevesu je žarela lučka.

Gnana od nekakega tajnega čara, ki je prihajal od te daljne lučke, hitela je naša miška vesela naravnost tja. Naenkrat se zgane lučka, zleti z močnim šumom kvišku, pade kakor kamen v noč in se zopet naglo vzdigne tišeč v svojem krivem kljuntu veliko miš, starejšo sestro naše miške. Bila je ona vražja ptica, o kateri je tolikokrat pripovedovala njena mati, in morda je ta nočna roparica umorila tudi njo. In zdaj ji je bilo jasno, zakaj ni bilo onega dne njene uboge matere več nazaj v gnezdo. Dve veliki, debeli solzi, prihajajoči naravnost iz srca, sta se ji potočili tja do brčice.

Ko je ob zori po tej zanjo tako strašni noči prišla previdno in tiho v brijog, pričakovala je zastoj sestro in očeta. Nihče se ni vrnil več!

Drugi dan je opazila, da je zemlja ob vhodu v brijog okrvavljena. Tudi tega si ni znala razjasniti; a zvečer je pogrešila svojo sestro, ki je bila odšla na plen, ono dobro sestro, s katero sta se tolikokrat igrali v topljem gnezdu. Gotovo je tudi njo umoril kak mišji sovražnik! Koliko klanje, koliko smrti!

In oni črni in razposajeni smeh mladosti je začel ginevati s tresočili se ustnic naše miške. Življenje il je odslej pokazalo vso svojo žalostno in brezupno stran in vse lepe sanje njene je

vzela ona zgodovinska noč izdajalske lučke.

Nekega dne je bila izginila njena zadnja sestra, katero je ljubila ona najbolj. In zastoj jo je iskala, zastoj za njo solze pretakala. Tudi ona je bila odšla po isti poti, ki nima povratka, po oni tajnstveni poti, ki je že požrla vsa najdražja bitja naše miške.

Ostala je sama na svetu. In žalostna, kakor kak obupan puščavnik, vlačila se je dan in noč le po gozdih, kjer je bilo dovolj goste sence, da bi jo varovala pred grozno usodo, ki je visela nad njeno nesrečno družino. Neke se il je zazdelo, da čuje v bližini škrtanje dveh belih zobkov. Obrne se. Bila je druga miš, toda bolj divja, bolj surova; iz njenih oči je žarel pohlep po krvi. Naša mala poljska miš se je prestrašila gozdne miši, proti kateri je bila tako mala, in pričela je trepetati... In oči iste so jo gledale še bolj divje. Naenkrat skoči ona in zagradi za vrat boječo in nesrečno našo prijateljico. Bil je krvavi prizor, a trpel je le en hip.

Po preteku petih minut je bilo končano življenje naše miške. — P. B.

Modrost ne gre v zlohotno dušo. — Veda brez vesti je samo pogibel za dušo.

(Salomon.)

Kjer up odreče, smrt priteče. — Ako čisto praska, še demant se okraha.

Arnoul Grebau, Passion (Pekel).

Mark Twain:

Gesla irskih strank.

Belfast je prav posebno nabožno mesto. To pravzaprav lahko rečemo o vsej Severni Irski. Prebivalstva je polovica katolikov, polovica protestantov. Vsaka stranka stori vse, kar je v njeni moči, da priljubi ljudstvu svoje nauke in pridobi zanje vernike. Vedno čujemo o najinljivejših primerih te vne-me.

Pred tednom se je zbrala v Armaghu velika množica katolikov, da posvete novo cerkev; in ko so se vračali domov, so bile vse ceste polne blagih in od srca ponižnih protestantov, katere so katoliki toliko časa kamenjali, da je bila vsa okolica okrvavljena. Misli sem, da poznajo samo katoliki te vrste dokaze, pa sem se menda zmotil.

Vsakdo v občini je misijonar in nosi pri sebi opeko za svarilo nevernim bližnjim. Zakon je poskušal to iztebiti, toda brez uspeha. Odredil je, da se hujskajoča strankarska gesla ne smejo trpeti in da se kaznuje vsakdo, ki bi jih izustil, z globo štirideset šillingov in povračilom sodnih stroškov. Tako vidimo take kazni vsak dan zabeležene v policijskih poročilih. Prošli teden je bila kaznovana dvajsetletna deklica z običajnimi štirideset šilingi in povračilom sodnih stroškov, ker je na cesti zaklicala, da je »protestantka«. Navadno geslo je: »K vragu s papežem!« ali: »K vragu s protestanti!« — pač po siste-

Gospodarska politika.

Inž. R. Sapla:

Zgodba o zavoženem gospodarstvu.

Zelo zanimiva in poučna je sledeča zgodba, ki jo še danes pozna nekaj starih ljudi na Vipavskem.

Živela je družina, ki je imela svoje domovje daleč od ostalega sveta, s katerim tudi ni bilo zvezano z lepimi cestami. Posestvo je bilo polno prirodnega bogastva, toda silno zanemarjeno.

Prišel je tujec, ter se čudil, kako to, da je posestvo tako zanemarjeno. Domačini so mu dejali, da je jim radi prevelike razdalje od ostalega sveta ne izplača pridelovati več, kakor pa potrebujejo zase. »Poleg tega«, so dejali, »imamo bolnega konja, nimamo pa denarja, da bi ga ozdravili.«

Tujec je ponudil družini posojilo, sicer pod težkimi pogoji, kajti o tej rodbini ni slišal nič dobrega, ter ji radi tega ni mogel zaupati, toda vendar tako izdatno, da bi si z njim lahko uredili svoje gospodarstvo in ozdravili konja.

Ko je družina prejela prvi del posojila — vsega naenkrat ji tujec ni hotel dati, da se prepriča, če bodo denar pravilno porabili — ni mislila na to, kako bi uredila svoje gospodarstvo. Denar je bil tu in sedaj je bilo glavno — veselo življenje. Ker pa je družino vendar nekoliko skrbelo, kaj pokažejo tujcu, kadar povpraša, kako so porabili njegov denar, so pričeli tuhtati, kako bi njihovega ozdravili konja in napravili lepo pot.

Starejši brat je hotel zdraviti konja po starih preizkušanih metodah. Zdravljenje bi šlo sicer počasi, toda uspeh bi bil gotov. Mlajša brata pa sta trdila, da stari recepti ne veljajo več. Oba dva sta mnogo hodila po svetu, radi česar to bolje vesta, ker sta mnogo videla. Tudi glede pota so si bili v navzkrižju. Starejši brat je hotel, da se samo izravna dosedanja slaba steza, mlajša dva pa sta hotela zgraditi lepo široko moderno cesto, kakršne sta videla po svetu, in po kateri bi se tudi lahko vozili v kočiji.

Le s težkim srcem se je udal starejši brat dokazom mlajših, ki so si razdelili delo. Eden je vozil po starih stezah živila, ki jih je nakupil v oddaljenih krajih, domov, da je bilo lahko veselo. Drugi je ogledoval svet, kje bi bilo najprapravnije, da se zgradi velika, moderna cesta. Tretji brat pa je zdravil konja, in sicer na ta način, kakor za je videl svoj čas, ko je bil pri ciganih. Tam je opazil, da so cigani debeli konje s tem, da so jih hranili z arzenom. Tako je delal on, s prepričanjem, da debel konj vedno dobro dela. Dajal je konju arzena, in suho mršavo kljuse, se je kar vidno debelilo.

Ker pa so med tem samo kupovali in nič prodajali, jim je pričelo pomanjati kovati denarja. Zato so naprosili tujca, naj jim da še nekaj denarja. Tujec je prišel, ter se je hotel najprej prepričati, kako so bratje porabili prvi obrok njegovega posojila.

Bratje priženo konja in ga z žarečimi očmi kažejo tujcu. Ta se ni malo začudil, ko je videl, kako je postal prej tako mršavi in na dveh boleznih bolni konj v tako kratkem času debel. Ni zaupal tem zdravilom, zato je hotel videti, kako konj tudi dela. Upregli so konja v plug in pričeli orati. Prvo brazdo so prav lepo zorali. Zato so mislili, da je dovolj. Tujec pa je dejal:

mu, po katerem upa klicatelj doseči zveličanje svoje duše.

Eden najnovejših dvotipov je bil izoboren. Nanašal se je na splošno veljavno in neizogibno globo štirideset šilinov in povračilo sodnih stroškov za prestop, ako je kdo izstrelil strankarski klic, — in to za siromaka, mimogrede omenjeno, ni ravno majhna kazen. Pri poveljenju, da je našel policist v temni ulici pijanega moža, ki je ležal na tleh in se zabaval s klicem: »K vragu z!«

»K vragu z!«
Policisti uradnik je zavohal kazen in globo — kdor je ovadil, je prejel polovico globe za nagrado — in ga je inkviziral:

»Kaj pravite?«
»K vragu z!«
»K vragu s kom? K vragu s čim?«
»Ah, pustite me pri miru — konec lahko sami dostavite — zame je to predrago!«

Zdi se mi, da se v tem prav lepo izraža prekućski duh, ki so ga hoteli brazdati z instinktom varčnosti.

• Nenavadne kavarniške mize. Italijanski mesteca Noventa ima zelo čudno kavarno. Nekoč je pobral neki gost klobuk, ki mu je padel na tla in se je pri tem zelo prestrašil. Na spodnji strani mize je bil: »Tu počiva moj mož Jožef.« Pogledal je še druge mize in ugotovil, da so narejene iz nagrobnih spomenikov in plošč. Kavarnar je izjavil, da jih je kupil od nekega neznanelega trgovca v bližnjem mestu. Ena miza je bila napravljena iz spomenika pesniku Leonardiju, ki je umrl v omenjenem mestecu.

Gospodarstvo nasledstvenih držav.

Českoslovaška.

Izmed vseh nasledstvenih držav je dosedaj Českoslovaška še najboljša rešila težko nalogo sanacije državnega gospodarstva. Zlasti, kar se tiče valutnega vprašanja. Na tem polju je dosegel pokojni dr. Rašin uspehe, ki so vzbudili vseobče začudenje. Českoslovaška krona je dosegla svojo stabilnost na stopnji, ki uživa v svetovnem gospodarstvu že prav ugledno mesto. Sicer ni obdržala svoje prvotne višine, ki jo je imela septembra lanskega leta; nazadovanje pa ni bilo nenaadno in je imelo pravzaprav zelo dobre posledice, namreč ublažitev industrijske krize. Sedanjí českoslovaški finančni minister je sam izjavil, da zaenkrat ne namerava skušati dvigniti krone. V tej vmesni dobi se bo českoslovaška industrija, ki jo je gospodarska kriza prav občutno pritiskala, zopet opomogla, prišla bo takorekoč k sebi. Kasneje bo Českoslovaška tem lažje, brez vsakih hujših posledic, ponovno dvignila svojo krono.

Še dve drugi državi sta med nasledstvenimi državami dosegli že precejšen uspeh v svojem gospodarstvu, naša kraljevina in pa Avstrija.

Avstrija.

Avstriji se je posrečilo stabilizirati svojo krono. V vsajšnjim smotrenim delom je dosegla Avstrija v inozemstvu nemalo zaupanje, tako, da si bo s pomočjo sedanjega velikega mednarodnega posojila docela uredila svoje finance. Tudi njeno gospodarstvo sploh zasluži priznanje, kajti Avstriji se je zadnji čas posrečilo, da je dosegla višje državne dohodke, kakor so bili predvideni v proračunu in manjše izdatke, ter s tem, da je bil njen celotni primanjkljaj precej manjši, kakor pa je bil postavljen v proračunu. Še nedavno se je razvila v avstrijskem časopisu živahna debata, dali naj skuša država dvigniti kurz krone — kar bi se ji vsaj začasno brezdvomno posrečilo — vendar je prevladalo mnenje, naj se zaenkrat ne majo položaja krone. Prevladajoče mnenje je bilo povsem pravilno, kajti uspeh dviga krone bi bil glede na trajnost zelo negotov, posledice ponesrečene akcije pa bi zamogle postati za avstrijsko gospodarstvo, ki še vedno zelo trpi — državni proračun je še vedno pasiven, istotako trgovinska bilanca — prav usodepolna. Predvsem bi bila z dvigom krone uničena avstrijska industrija, ki dela sorazmerno z zelo velikimi produkcijskimi stroški, ter bi postala v slučaju povišanja istih nesposobna za mednarodno konkurenco, kar bi jo popolnoma pokopalo. Tako je ostalo vse pri starem in avstrijsko gospodarstvo se kljub nizkemu tečaju krone silno zboljšuje.

Naša kraljevina.

Mnogo večje uspehe je dosegla pri reševanju valutnega problema naša kraljevina. K temu so seveda mnogo pripomogli prirodni zakladi naše zemlje, vendar ti niso imeli odločujočega vpliva. Dokaz je, da je bilo naše državno gospodarstvo v prvih letih po osvoboditvi skrajno nezadovoljivo, kljub temu, da prirodni zakladi niso bili tedaj prav nič manjši. Čim je prevzel finančno ministrstvo sedanji finančni minister dr. Stojadinović, se je začela šele prvič od osvobođenja sem izvajati trezna in dosledna gospodarska politika. Ravno

ta je v zvezi z pravilnim izkoriščanjem prirodnih bogastev naše zemlje zelo hitro vzbudila pozornost in priznanje tu- in inozemstva. Težave, ki jih je bilo treba premagati vsled skrajno zavoženega gospodarstva, so bile več kot občutne. Danes naše gospodarstvo sicer še ni ozdravljeno in popolnoma urejeno, je pa na najboljšem potu k svoji sanaciji.

Dinar je stabiliziran sicer še ne na oni točki, ki bi mu pravzaprav pripadala, a zaenkrat na prav zadovoljivi, tako da njegova stabilizacija ni povzročila skoro nobenih gospodarskih neprilic, ako izvajamo razna neupravičena pritoževanja. Nujnost izpremembe gospodarske politike predvorne Srbije z ozirom na potrebe in položaj sedanje velike države je povzročila precejšnje težkoče v našem gospodarstvu, ki so bile radi prvotne eksperimentalne politike še občutnejše. V vsem pa smo sedaj že mnogo na boljšem, tako da ni samo upanje, temveč da je popolnoma umestno prepričanje, da bo sedanja državna politika, ki jo vodi od začetka leta Narodna radikalna stranka, pospešila in izvedla našo gospodarsko konsolidacijo.

Slabo gospodarstvo pa izkazujejo ostale tri nasledstvene države.

Poljska.

Predvsem si Poljska nikakor ne more opomoči. Inflacija še vedno narašča. Od oktobra 1922 pa do februarja letos je narasel obtok bankovcev za preko dvojno izmero. Sorazmerno s tem je padala tudi mednarodna vrednost poljske marke. Glavni vzrok tega padanja je predvsem silno neravnovesje v poljskem državnem gospodarstvu, ki ga kljub precej energični politiki ne more zmanjšati. Čim pa se Poljski posreči uravnovesiti svoj proračun, se bo brezdvomno tudi izboljšala njena valuta.

Romunija.

Romunija ima s svojim lejem zopet težave čisto druge vrste. Lansoletna valutna kriza je bila še precej zadovoljivo prestana. Ker pa leja ni bilo mogoče stabilizirati, se je romunska vlada odločila za zelo nespretno devizno politiko, ki ji je pa prej škodovala, kakor pa koristila. Vsaj niti tretjino koristi, ki jo je Romunija hotela s svojo devizno politiko doseči, ni dosegla. Vsako pretežno oviranje trgovine se kaj kmalu maščuje, to bo morala uvideti tudi ta država. In če se bo ravnala po tem, bo napočil tudi za njeno valuto z novo žetvijo boljši čas.

Madžarska.

Isto, samo še v večji meri, velja za madžarsko valuto. Madžarska krona je zlasti v zadnjem času občutno nazadovala. Izgrešena finančna politika je povzročala vedno hujše padanje madžarske valute, tako da se je tudi tu pokazalo, da se s pretirano devizno politiko in prekomernim omejevanjem trgovine doseže skoro ravno nasprotno, kakor se je hotelo. Sicer je madžarski finančni minister še nedavno preusmeril svojo politiko, vendar dosedaj ta še ni pokazala pozitivnih uspehov. Morda bo madžarski kroni pomagalo inozemsko posojilo, če se ji ga posreči dobiti. Bolj gotovo pa je, da ji bo pomagala dobra notranja politika, zlasti ker splošni gospodarski položaj Madžarske ni ravno slab. Čim manj bo Madžarska omejevala svojo zunanjo trgovino, tem boljše bo stala njena krona.

III. Ljubljanski velesejm.

Trgovski značaj našega ljubljanskega velesejma stopa vedno bolj v ospredje. Ljubljanski velesejm ni navadna razstava, temveč prireditve, ki skuša s svojo organizacijo zblížiti čim več razstavljalcev in kupcev. Sejmsko vodstvo je že takoj spočetka obračalo največjo pažnjo dobri organizaciji, kar je omogočilo, da je sedaj ta naša narodno-gospodarska prireditve ena največjih v naši državi, prireditve, za katero se ne zanimajo samo producenti in konzumenti v naši državi. Zanimanje za ljubljanski velesejm je splošno tudi v inozemstvu, celo v najoddaljenejših državah.

To zanimanje se kaže zlasti v tem, da nameravajo zgraditi Francozi svoj lastni paviljon. Isto namero imajo tudi Avstrijci. Poleg tega se je do sedaj oglašilo že pet ameriških tvrdk, da bodo razstavili v Ljubljani. Od teh bo ena razstavila luksuzni avto, orjak s parno kurjavo in nafta pogonom, kar bo vsekakor posebnost za Ljubljano.

Že ti kratki podatki nam dokazujejo, kako veliko zanimanje vlada v inozemstvu za naš sejem. Zato je tembolj želeli, da tudi naši industriji napno vse sile, da pokažejo s častno udeležbo, da naša industrija najlepše napreduje. Samo, da se bo s prijavami treba podvzati, ker bo po naši sodbi kaj hitro zmanjkalo prostora na razstavišču. To bi ne bilo samo v škodo zaostalim industrijcem, temveč bi tudi dokazovalo našo neagilnost, kajti če ne bodo razstavili vsi naši industrijci, ne bo nudil sejem v svojem okvirju popolne slike naše produktivne moči.

Ljubljanski velesejm je izborna organiziral reklamsko delovanje, katero še izdatno izpolnjujejo ekspoziturne velesejmske urade v Pragi, Varšavi, Dresdenu, Strassbourgu (Franch), Milanu, Budimpešti, na Dunaju in v New Yorku. Potem te zelo obsežne reklame se je povečalo v inozemstvu že itak živahno zanimanje za našo industrijo in za naše gospodarske razmere sploh, tako da je računati z največjim številom obiskovalcev, tembolj, ker je zajamčeno vzajemno delovanje ljubljanskega in praškega velesejma, ki bo olajšalo vsled uvedbe posebnih vlakov Ljubljana—Praga in obratno.

Zanimanje domačih krogov za ljubljanski velesejm je razvidno tudi iz tega, da organizirajo posamezne trgovske zbornice in gospodarske korporacije obisk našega semnja, vsled česar je tudi pričakovati še številnejše udeležbe.

Velesejmski urad je oskrbel tudi razne ugodnosti za obiskovalce prireditve. Izposlovana je polovična vožnja na osebnih in brzovlakih, dalje znižane vozne na parnikih jugoslovenskih parobrodniških družb, znižana pristojbina za vidiranje potnih listov itd.

V sejmski pisarni je že sedaj najživahnejše vrvenje, kajti priprave so že v polnem teku. Vsi se moramo potruditi, da pokažemo svetu, kaj imamo, kaj znamo in kaj premoremo. Če bo storil vsakdo svojo dolžnost, potem ni dvoma, da postane Ljubljana kraljuvažno mednarodno tržišče.

• Testament lorda Carnarvona. Te dni so v Londonu otvorili testament lorda Carnarvona. Vse njegovo svobodno premoženje v vrednosti 400 tisoč funtov šterlingov pripade njegovi ženi ter sinu. Ako bi hotela žena prodati razne egiptovske malidne, jih mora najprej ponuditi britanskemu muzeju za 20 tisoč funtov šterlingov. Svojemu sodelavcu Carteru je volil 500 funtov šterlingov.

Adamič Anton:

Muha v močniku.

Bančni uradnik Muha je drl pike. Včeraj je krogel in danes mu je brnela glava kot lončen bas. Pretezal se je po stolu, brskal je po računih in si snažil nohte. — Hum, brr, dolg čas! — Segal si je v lase in si masiral oči. »Hvala Bogu, da nimam opravila s strankami. Toda, kaj početi? Danes nimam posla, — zame ne in takorekoč sem prisiljen, da lenuharim. Ne rečem, da nisem lenuh obče, ampak: danes se osveščam, da sem primoran lenuhariti, ker se mi ne poljubi delati. Ali ne?« je pomežikoval skozi okno.

Muha je bral časopis in glava mu je polagoma zlezla na inerate. Ker je njegov nos ovohal smrdeče tiskarsko barvilo, je šinil z glavo pokonci in baš pravi čas, kajti vstopil je, četudi samo sluga in mu položil na mizo malo kupertov. Kaj je bilo v pisemcu? Ničesar drugega kot: — Ali ste mačkasti? Marička.

Muha je debelo pogledal: »Strah in grozje! Ti preklicana Marička, o ti pitčica. Čaj, kje pa si! Ali te bom...« Muha je pohitel iz sobe, potem v nekako predsobo in je potrkal na duri sobe, iz katere je vršalo nervozno zobjanje pisalnih strojev. Pokukal je v sobo in je zapretel s prstom. Obotavljaje se je pomežikoval tipkanje in bledolika Marička se je sklonila nad svoj stroj in je še hitro nekaj poradirala.

Vseh tipkarič obrazji so se zapičili v Maričko; saj so vedele vse, da jo on rad vidi. Obraz Muhe je izginil, Marička pa si je popravila vlasnice. »Ali je meni zapretil?« se je čudila nedolžno.

»Kako je hitro za njim!« so se hipec pozneje hihetale zavistnice.

Muha se je vedno smehljaj, a boli z očmi, tako nekako v zadregi, kar smatrajo ženske za znak moške inferiornosti. Morda jim pa tudi zato ugajajo, ker so možje te baže v izvestnih časih odločni, smeli in — prav debele kože.

»Kaj ste mi pisali, a?«
»Ker sem vedela, da se dolgočasite, mu je odgovorila nežno.

»Ja duša, kaj pa vas to briga! Šmentana punčka, kako veste, da sem ga včeraj polomil?«

»Videla sem, ko sem šla skozi sobo, kako ste gledali kot povodni konj, da me še opazili niste. Sedaj vas boli glava, prav vam je,« mu je nagajala. »Oh, pa mene tudi,« je hitro pristavila in se pogladila po čelu.

»Polna glaviča muh in brencijev!«
»Kako ste poredni. Res, kri mi sili v glavo, ker imam toliko dela,« se je hlinila.

»Meni pa z glave — Čajte, — saj je vaše čelo res kot razbeljeno železo.« Podržali ji je roko na čelu. Ona je zatislila oči; tedaj ji je pogladil tudi lice. »O revica!«

Muha ni opazil in Marička seveda tudi ne, kdaj je vstopil gospod ravnatelj, ki se je ustavil ob vratih in si

gladil svoj okrogli podbradek. Popravil si je ščipalnik in je molče odkorakal iz predsobe. Marička je primila v sobo za stroj, Muha se je pa podrgnil pod nosom, pogledal na svoje čevlje in je odšel ves poparjen v svojo sobo.

»Salament, to je napačno. Kaj pa je tebe treba bilo!« se je hudoval za mizo in si grudil noht na palcu. Kajti le predobro je vedel, da preganja ravnatelj vsako intimnost s tipkaričami. In čudno: vedno pa je izbiral baš samo srčkane punčke. Morda je mislil, da znajo take vse boljše in lepše, kot preprosta in brezizrazna zijala. — Zijala so sicer vse, le da se v nekatere lepše vidi, je nekoč pripomnil gospod ravnatelj proti prokuristu.

Res, že drugi dan je morala Marička v drugo nadstropje in kar v predsobo gospoda ravnatelja, Muha je pa ostal za svojo mizo.

»Dobro me je opazil,« je žaloval ob tej vesti. »Da, vse to je kazen za lenuharenje, ki je izvor izkušnjevanje in grehu,« je sklenil svoje premišljevanje. »No, kako kaj?« jo je nagovoril prvi večer, ko jo je počakal po poslovnih urah.

»Nič posebnega. Malo je siten, zelo natančen in vedno me pošilja semtertja.«

Muha jo je odslej redno vsak večer spremljal domov.

Za mesec dni je že jadikovala, da ne more prav nič več zdržati, češ da jo šef muči. »Za vsako malenkost me že ošteva kot dekle. Jaz bom pustila

službo in se preselim k teti na Dunaj, ali bom pa šla v Ameriko,« je vzdihovala in se vsekavala.

Muhi je leglo na srce. Vest ga je pekla. »Vsega zla sem kriv jaz,« si je očitaj, prekomerno sočustvujč z nesrečnico. Da, prav iz srca je vzljubil žrtev »svoje krokerije in lenobe«, kakor se je bilal v urah samote, noči in brezmejne tuge...

On in Marička sta se poročila. Med darili, ki jih je dobila nevesta za poročni dar, je bil tudi krasen šopek nageljinov s pisomom, v katerem ni bilo nič več in nič manj kot 5000 Din. — »Za zvesto službovanje, hvaležni N. N. Vaš bivši šef,« je bilo zapisano.

Če je prišla gospa Marija kedaj — kar pa je nanesla prilika večkrat — v poset k svojemu možu v urad, je še vedno rada pohitela v drugo nadstropje »pozdravit svojega nekdanjega sitnega šefa,« kakor se je izražala.

Gospod Muha še vedno rad kroka in potem lenuhari, toda gospod ravnatelj mu nikdar ne reče žal besede. Nasprotno: v plači je dosegel že gospoda prvega prokurista.

• Maršalska palica v altariju. Ruski listi poročajo, da so našli v nekem oltarskem stebriču v petrograjski Vovedenski cerkvi zvidano maršalsko palico, ki tehtala 4 funte in je napravljena iz suhega zlata. Palica je okrašena s 110 briljant in smaragd. Palica je vredna 4 milijone zlatih rubljev. To palico je daroval car Aleksander II. svojemu bratu Nikolaju I. 1878. ko ga je imenoval za feldmaršala.

